

Univerzita Pardubice

Fakulta restaurování

Ateliér restaurování a konzervace nástěnné malby a sgrafita

Jiráskova 3, 570 01 Litomyšl

RESTAURÁTORSKÁ ZPRÁVA

Nástropní malba s motivem sv. Františka Xaverského s krabem,
kaple sv. Františka Xaverského v Dolním Přímě

říjen 2016 - květen 2017

Práci provedli: BcA. Jan Lhoták, MgA. Barbora Vařejková

Vedoucí práce: MgA. Zuzana Wichterlová

1. OBSAH

1. ZÁKLADNÍ ÚDAJE	4
1.1 Lokalizace památky	4
1.2 Údaje o památce	4
1.3 Údaje o akci	4
1.4 Údaje o dokumentaci	5
2. ÚVOD	6
2.1 Zámek a kaple v Dolním Přímu	6
2.2 Nástěnné malby v kapli	8
3. PRŮZKUM	9
3.1 Metody průzkumu	9
3.1.1 Umělecko-historický průzkum	9
3.1.2 Restaurátorský průzkum	9
3.1.2.1 Průzkum v rozptýleném denním světle, průzkum poklepem	9
3.1.2.2 Průzkum v ostrém bočním nasvícení	10
3.1.2.3 Průzkum UV luminiscence	11
3.1.2.4 Sondážní průzkum	12
3.1.2.5 Chemicko-technologický průzkum	14
3.2 Výsledky průzkumu	15
3.2.1 Zjištění předchozích restaurátorských průzkumů	15
3.2.2 Stručná historie objektu	19
3.2.3 Popis a ikonografie díla	20
3.2.4 Historický vývoj restaurované malby	23
3.2.4.1 Předchozí vrstvy	23
3.2.4.2 Restaurovaná vrstva, původní technika	23
3.2.4.3 Následující vrstvy	24
3.2.5 Stav díla a jeho příčiny	24
3.2.6 Zkoušky některých postupů	27
3.2.6.1 Zkouška čištění bílého šlemu	27
3.2.6.2 Zkouška čištění přemalby	28
4. ZÁMĚR	29
4.1 Shrnutí průzkumu a zkoušek	29

4.2	Návrh koncepce restaurování.....	29
5.	RESTAURÁTORSKÁ DOKUMENTACE.....	30
5.1	Postup prací.....	30
5.1.1	Lokální čištění.....	30
5.1.2	Fixáž barevné vrstvy.....	30
5.1.3	Injektáž.....	30
5.1.4	Tmelení.....	30
5.1.5	Retuš.....	31
5.2	Použité materiály.....	32
5.3	Pokyny pro další údržbu.....	32
6.	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	33
6.1	Literatura.....	33
6.2	Prameny.....	33
7.	OBRAZOVÁ PŘÍLOHA.....	34
8.	GRAFICKÁ PŘÍLOHA.....	55
8.1	Grafický zákřes poškození.....	55
8.2	Grafický zákřes restaurátorského zásahu.....	56
9.	TEXTOVÉ PŘÍLOHY.....	57
9.1	Chemicko-technologický průzkum – Ing. Petra Lesniaková PhD.....	57
9.2	Závazné stanovisko.....	57
9.3	Zápisy z kontrolních dnů.....	57

2. ZÁKLADNÍ ÚDAJE

2.1 Lokalizace památky

Kraj: Královéhradecký kraj (bývalý okres Hradec Králové)

Adresa: Obecní úřad Dolní Přím, Dolní Přím č.p. 1

Objekt, jehož je restaurované dílo součástí: Zámecká kaple zámku Dolní Přím (dnes budova obecního úřadu)

Název restaurovaného díla: Krab podává z moře kříž sv. Františkovi Xaverskému

Bližší určení místa: Nástrovní malba uvnitř štukového rámu v presbytáři kaple

Klasifikace památkové ochrany: Objekt je chráněn jako kulturní památka

Rejstříkové číslo objektu v ÚSKP: 32716/6-599

2.2 Údaje o památce

Autor: Neznámý

Sloh, datace: Mezi lety 1714 a 1773, pozdně barokní až rokokový sloh

Materiál, technika: Secco malba na vápenné omítce

Rozměry restaurovaného díla: 5,8 m²

Předchozí restaurátorské průzkumy a zásahy na díle:

- 1996 - sondážní restaurátorský průzkum (Markéta a Jarin Krouzovi)
- 1997 - komplexní rekonstrukce omítek kaple - bez restaurování (Štukbart)
- Od 1997 – odkryv části malby (dnes již bývalý starosta obce)
- 2015 – sondážní restaurátorský průzkum (Fakulta restaurování UPCE)

2.3 Údaje o akci

Vlastník památky, objednatel: Obec Dolní Přím

Památkový dohled: MgA. Bc. Táňa Šlězová (NPÚ, územní odborné pracoviště v Josefově)

Restaurátorský záměr: ze dne 19. 2. 2016 (Mgr. art. Jan Vojtěchovský, Fakulta restaurování UPCE)

Závazné stanovisko: ze dne 22. 3. 2016 (Radek Mejstřík, magistrát města Hradec Králové),
č.j.: MMHK/053976/2016

Zhotovitel: Fakulta restaurování Univerzity Pardubice, Jiráskova 3, 57001 Litomyšl

Práci provedli: BcA. Jan Lhoták, MgA. Barbora Vařejková

Vedoucí práce, odborný garant za FR UPCE: MgA. Zuzana Wichterlová (licence čj. MK 48427/2015)

Odborná spolupráce: Ing. Petra Lesniaková Ph.D. (Katedra chemické technologie UPCE)

Termín započetí a ukončení restaurátorských prací: Březen 2016 až květen 2017

2.4 Údaje o dokumentaci

Autoři dokumentace: Anežka Beranová, Romana Rajtářová

Autor fotografií (použitá snímací technika): Jan Lhoták, Barbora Vařejková, Anežka Beranová, Romana Rajtářová (fotoaparát Canon EOS 60D)

Počet stran textu dokumentace: 27

Počet fotografií v obrazové příloze: 56

Počet příloh: 1x obrazová příloha, 1x grafická příloha, 3x textová příloha (chemicko-technologický průzkum, závazné stanovisko, zápisy z kontrolních dní)

Místo uložení dokumentace: Tištěná verze: Obec Dolní Přím; ÚOP NPÚ v Josefově

Digitální verze: archiv FR UPCE, osobní archivy autorů

© Restaurátorská dokumentace je chráněna ve smyslu zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů s tím, že právo k užití ve smyslu zákona číslo 20/1987 sb. v plném znění (o památkové péči) má objednavatel a příslušný orgán památkové péče.

3. ÚVOD

V letech 2016 až 2017 byly restaurovány dvě nástropní malby v interiéru zámecké kaple v obci Dolní Přím. Kaple pochází z počátku 18. století, nástropní malby byly datovány mezi roky 1714 až 1773. Obě malby nesou výjevy z legendy sv. Františka Xaverského, jemuž je kaple zasvěcena.

Restaurování nástropních zrcadel předcházela restaurátorský průzkum provedený studenty Fakulty restaurování na podzim roku 2015. Další průzkum pochází z roku 1996. Restaurátorským záměrem podaným společně s průzkumem v roce 2015 bylo doporučeno úplné odkrytí plochy uvnitř štukového rámu v lodi a restaurování obou maleb. V roce 2017 navázalo na práce restaurování iluzivní malby oltáře. Postup v dalších malovaných částech interiéru bude záviset na rozhodnutí zadavatele v následujících letech.

Malba v presbytáři (jíž se věnuje tato dokumentace) byla zcela odkryta, malba v lodi byla odkryta zhruba z jedné třetiny. Na malbě v presbytáři byl rozšířen průzkum, poté byla malba komplexně restaurována. Postup a koncepce zásahu byly konzultovány se zadavatelem i se zástupcem NPÚ. V rámci obou zrcadel byla zachována jednotná koncepce i technologie postupu.

Na restaurování malby v presbytáři pracovali Jan Lhoták a Barbora Vařejková, na malbě v lodi Anežka Beranová a Romana Rajtárová.

3.1 Zámek a kaple v Dolním Přímě

Zámek v Dolním Přímě nechal v 80. letech 17. století postavit jezuitský řád z Hradce Králové jako své letní sídlo. Stavba tak vystřídala někdejší tvrz, která na tomto místě stála¹. Jde o barokní stavbu, jejímž domnělým autorem je architekt Carlo Lurago², tuto informaci je však nutné brát s rezervou. Začátek stavby zámku je datován do roku 1681, vysvěcení kaple (a tedy pravděpodobný konec stavby) pak do roku 1714.³ Zámek byl nejprve využíván jezuiti, jejichž majetkem byl do roku 1773, kdy byl řád zrušen. Od té doby byl zámek přestavěn (1842 – 1843) a prostory zdejší kaple sloužily pro účely lazaretu, garáže či bytů. V současné době je zámek i s kaplí majetkem obce Dolní Přím, jejíž obecní úřad v budově sídlí. Kaple je pak využívána pro svatby, koncerty či jiné kulturní a společenské příležitosti.

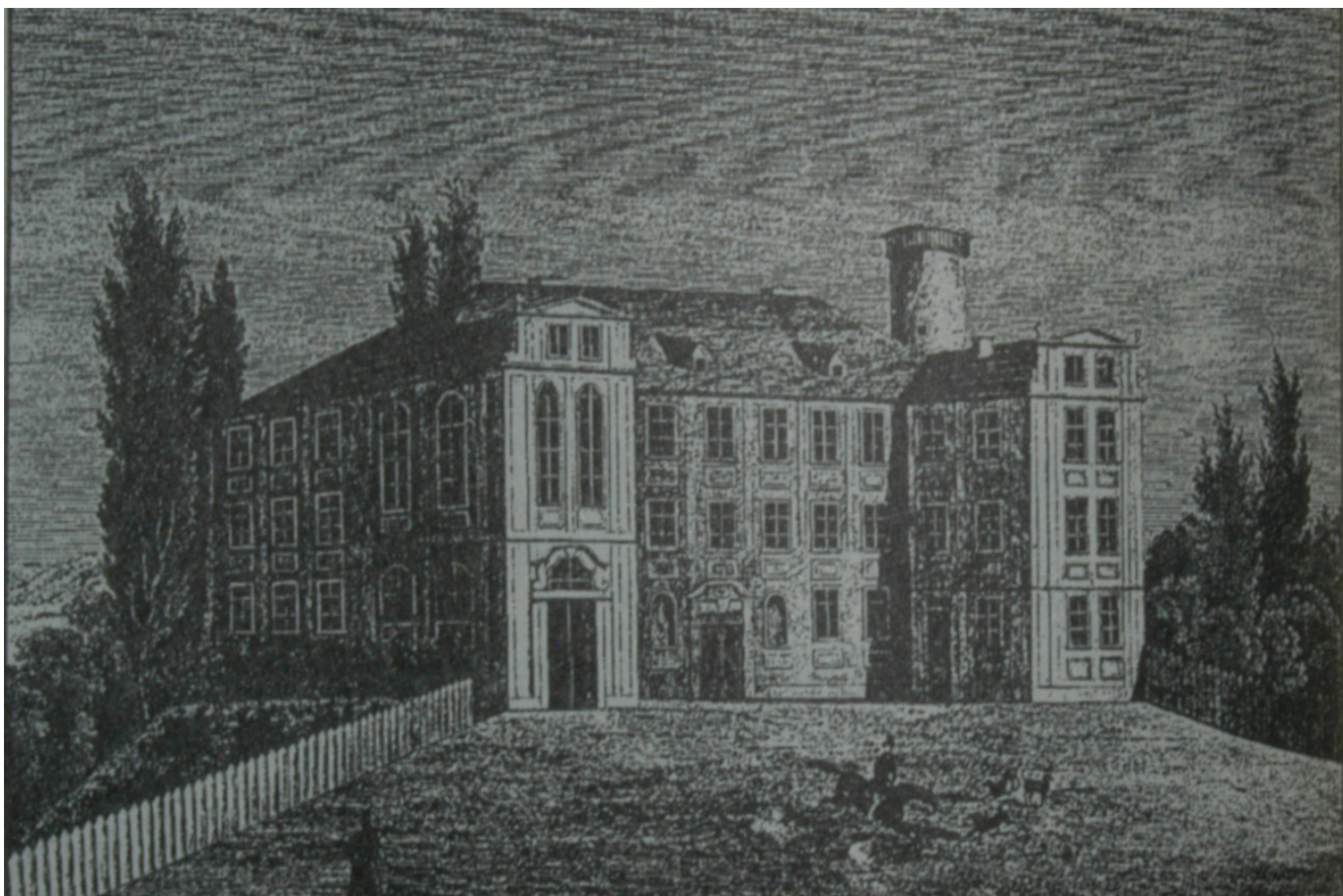
Stavba zámku má trojkřídlý půdorys tvořený středním traktem a dvěma postranními křídly. Kaple tvoří přízemní část jižního křídla a je orientována nezvykle oltářem k západu. Kaple je zasvěcena oblíbenému jezuitskému světcovi sv. Františku Xaverskému. Jedná se o jednolodní stavbu o výměře cca 84 m², která je vítězným obloukem rozdělena na dvě části – presbyterium a loď. Presbyterium má půdorys obdélníku, zatímco loď čtvercová. Kouty obou těchto částí jsou zkoseny, čímž je půdorys každé části pozměněn na

1 POCHÉ, Emanuel. *Umělecké památky Čech 1*. Academia, 1977.

2 ZÁŘECKÁ, Klára. *Barokní zámek s kaplí sv. Františka Xaverského v Dolním Přímě*. Součást soukromého mailu adresovaného J. Vojtěchovskému (FR). 2015.

3 Fakulta restaurování, Univerzita Pardubice. *Restaurátorský průzkum: Interiérová malířská výzdoba kaple sv. Františka Xaverského v Dolním Přímě*. Archiv Fakulty restaurování. Litomyšl, 2015.

osmiúhelníkový. Stěny kaple jsou vertikálně členěny pilastry s patkami a hlavicemi. Ve zkosených koutech presbytáře i lodi jsou umístěny niky zakončené v horní části lasturou. V presbyteriu tyto niky začínají cca 2 m nad zemí, v lodi tvoří celou výšku stěn. Členěná je také klenba, která v presbytáři i lodi vybíhá ze čtyř koutů do křížení. V každém z dvou prostorů jsou tímto křížením vytvořeny čtyři velké výseče a čtyři drobnější, vedoucí z nik. Uprostřed výsečí se nacházejí jednoduché kruhové a oválné štukové rámy medailonů. V místě pomyslného křížení klenby jsou provedeny dva složitě profilované štukové rámy – jeden v presbytáři a druhý v lodi. Uvnitř těchto polí se nacházejí restaurované malby.

Obr. 1: Pohled na zámek v Dolním Přímě, grafika M. Lüssnera z roku 1847. (zdroj: *obecní úřad Dolní Přím*)

3.2 Nástěnné malby v kapli

V kapli se nachází několik celků nástěnných maleb ze dvou časových etap. Jejich lokalizace a stav dochování byly předmětem průzkumů z let 1996⁴ a 2015⁵.

Dominantní jsou dva nástropní štukové rámy, jejichž vnitřní plocha je vyplněna figurálními nástěnnými malbami – v presbytáři a v lodi. Malba v presbytáři byla v období do roku 2015 zcela odkryta, malba v lodi pouze částečně. Částečně odkryta byla také čelní plocha s oltářní nikou, kde je dochována malba iluzivní oltářní architektury ze dvou časových etap.

Restaurované malby na stropě v presbytáři i v lodi vznikly patrně mezi lety 1714 (kdy byla vysvěcena kaple) a 1773 (kdy byl zrušen jezuitský řád). S rezervou lze tuto dataci zúžit na rozmezí mezi letopočtem 1745 (kdy je zmiňován špatný stav rezidence)⁶ a již zmíněným rokem 1773. Restaurovaná malba v presbytáři byla provedena v místě, kde se patrně v předchozí etapě nacházel štukový rám kruhové profilace. Zda byla jeho plocha též vymalována či jinak zdobena, není známo. Totéž se týkalo také nástropní malby v lodi, která vznikala ve shodné časové etapě. Patrně v 19. století byla malba přetřena bílým a šedým nátěrem. V 90. letech 20. století byla naplánována rekonstrukce kaple. Této rekonstrukci předcházel v roce 1996 restaurátorský průzkum celého interiéru. Na nástropních malbách v presbytáři i v lodi byl v roce 1996 proveden sondážní průzkum, který potvrdil přítomnost maleb pod šedým překryvným nátěrem. V následujícím roce navázal na tyto sondy tehdejší starosta obce, který odkryl další část malby. V roce 1997 byla kaple rekonstruována, což spočívalo zejména v nanesení nových štuků na profilované i hladké prvky. Vrstvou štuku byla také zakryta nástropní malba v presbytáři, pohledu byla ponechána pouze již odkrytá část. Odkryv celé malby v presbytáři dokončil v následujících letech zdejší starosta. Žádné další konzervační práce zřejmě na malbě provedeny nebyly.

---

4 KROUZ, Jarin; KROUZOVÁ Markéta. *Restaurátorský průzkum kaple sv. Františka Xaverského, zámek Dolní Příim*. Dolní Příim, 1996.

5 Fakulta restaurování, *Restaurátorský průzkum*. 2015.

6 Zářecká, 2015.

4. PRŮZKUM

Průzkumu i restaurování předcházela vstupní restaurátorský průzkum provedený Fakultou restaurování v roce 2015. Cílem tehdejšího průzkumu bylo objasnit míru dochovaných maleb v celém interiéru kaple a zařadit je do časových etap. Současný průzkum malby navázal na průzkum předchozí a některé informace upřesnil. Zabýval se zejména technikou malby, současným stavem a ikonografií. Na základě zjištění z průzkumu byl následně proveden restaurátorský zákrok.

4.1 Metody průzkumu

Byl proveden restaurátorský průzkum, poznatky z něho byly doplněny historickou rešerší. Ta se zabývala zejména restaurátorskými zprávami z předchozích zásahů a historickými fotografiemi.

Z restaurátorských metod průzkumu byly použity převážně neinvazivní metody. Malba byla zkoumána a fotografována v denním světle, v ostrém bočním nasvícení a také v UV luminiscenci. Z invazivních metod byl použit pouze odběr vzorků pro chemicko-technologickou analýzu.

4.1.1 Umělecko-historický průzkum

Velká část umělecko-historické rešerše proběhla již při průzkumu v roce 2015. Jejím cílem bylo dohledat základní historická data o vývoji objektu, o kapli a její výzdobě. K tomu posloužil zejména stavebně historický průzkum vypracovaný v roce 1990 Simonou Vlčkovou.⁷ S dalšími fakty přišla ve stručném průzkumu archivů Klára Zářecká⁸. Dále byly využity běžně dostupné publikace zabývající se historií památek či ikonografií.

Z pramenů použitých pro rešerši je nutné zmínit restaurátorský průzkum manželů Krouzových z roku 1996, který má nemalý vliv na podobu kaple pro následujících dvacet let. Polemika nad tímto textem byla již součástí průzkumu z roku 2015. Pro současný průzkum však může být přínosný zejména dobovými fotografiemi, které dokládají podobu sond a stav interiéru před rekonstrukčními pracemi z roku 1997.

4.1.2 Restaurátorský průzkum

4.1.2.1 Průzkum v rozptýleném denním světle, průzkum poklepem

V denním světle byla zkoumána technika malby i její technický stav. Malba byla podrobně fotodokumentována.

Malba byla pokryta sítí prasklin zejména ve směru po délce kaple, které měly patrně statický původ. V těchto prasklinách se místy nacházely širší hloubkové defekty v omítce, okolí prasklin bylo místy duté. Na první pohled byla znát ztráta barevné vrstvy, zejména v oblasti oblohy nebo černého šatu sv. Františka.

7   Fakulta restaurování, Restaurátorský průzkum, 2015.

8   Ibidem

Při detailním zkoumání se ukázalo, že k oddělování barevné vrstvy ve formě krakel dochází i nadále. V některých místech barevná vrstva chyběla v menších částech, jinde došlo k rozsáhlé ztrátě. Není vyloučeno, že část z těchto ztrát vznikla při amatérském odkryvu malby v 90. letech.

Malba byla po okrajích viditelně znečištěna bílým šlemem, který vznikl při neopatrném postřiku barvou při bílení kaple. Ve spodní části malby se nacházela hnědě zbarvená skvrna, patrně šlo o druhotný přetěr malby. Barevnost malby byla na celé ploše utlumena prachovými a jinými depozity (množství pavučin).

Díky ztrátám barevné vrstvy byla vidět autorská rozkresba, ta byla provedena zřejmě grafitem či olůvkem. Lze ji vidět v oblasti šatu sv. Františka. Na dekorativním rámu byly při detailním zkoumání lokálně znatelné lesklé prvky. Ty patrně původně tvořily veškeré lineární části rámce, které jsou však dnes ztmavlé.

Detaily o technice malby a barevném vrstvení vynikly lépe při ostrém bočním nasvícení, viz níže.

4.1.2.2 Průzkum v ostrém bočním nasvícení

Omítka, na níž je malba nanесena, se v ostrém bočním nasvícení jevila jako hladká (nejlépe bylo znát v místech, kde chyběla barevná vrstva). Oproti ní pak vynikl velký kruhový tmel provedený v tloušťce cca 5 cm uvnitř plochy. Stejný tmel bylo po odkryvu vidět také na malbě v lodi.

V bočním nasvícení byla zvyrazněna struktura malby v celé ploše. Celoplošně se jako podklad jevil velmi hrubě nanесený nátěr s výraznou zrnitou strukturou a s tahy po štětci. Je patrné, že následná malba byla prováděna sice vrstveně, ale v lazurách. Přečody jednotlivých barev nebyly přes výraznou strukturu podkladu znatelné, podobně ani tahy štětce samotné barevné vrstvy. Zřetelněji bylo vidět také barevné vrstvení u ornamentálního rámu. Zde byly pastózně provedeny pouze původně zlacené lineární prvky, podklad byl proveden technikou na hrubý nátěr, shodnou s okolní malbou. Zde také vynikla lokální přítomnost kovových fragmentů, které se v ostrém bočním nasvícení leskly.

Z hloubkových poškození vynikly v ostrém bočním nasvícení praskliny. Jejich odskok byl lokálně až několik milimetrů, převážně se však jednalo o vlasové praskliny. Z ostatních poškození pak díky silnému barevnému nánosu vynikla ztráta barevné vrstvy, případně její odlupování v kompaktních krakelách. Někde byla ztrátou svrchní barevné vrstvy odhalena omítka, jinde se jednalo o ztrátu pouze na bílé podkladové vrstvy nebo na omítku.

Po okrajích malby se nacházejí mělké rýhy, které zde lemují bílý rám při ornamentálním pásu.

4.1.2.3 Průzkum UV luminiscence

UV světlo bylo použito pro svou schopnost zviditelnit některé materiály s typickou luminiscencí, které jsou v denním světle nerozpoznatelné.

V malbě na stropě presbytáře se nevyskytovala u barevné vrstvy žádná výrazná luminiscence. Zaznamenána byla pouze v sondě, která byla pořízena při předchozím restaurátorském průzkumu (1996). Zde se projevila výrazná zelenavá luminiscence u šedé podkladové vrstvy. Laboratorním průzkumem byla zjištěna tenká vrstva obsahující zinkovou bělobu, což je však vzhledem k předpokládané dataci malby (18. stol.) velmi málo pravděpodobné. Dalším možným odůvodněním luminiscence byla dle průzkumu z roku 2015 přítomnost organického pojiva.

Totožná luminiscence byla nalezena na nástrovní malbě v lodi, kde takto luminovaly retuše i jedna z odkrytých sond, která pocházela z roku 1996. Dle průzkumu malby v lodi je tedy patrné, že došlo k retuším v sondách, což je pravděpodobně případ i malby v presbytáři. Právě pro tyto retuše byla použita zinková běloba, jejíž přítomnost by jinak byla na malbě této datace vyloučena.

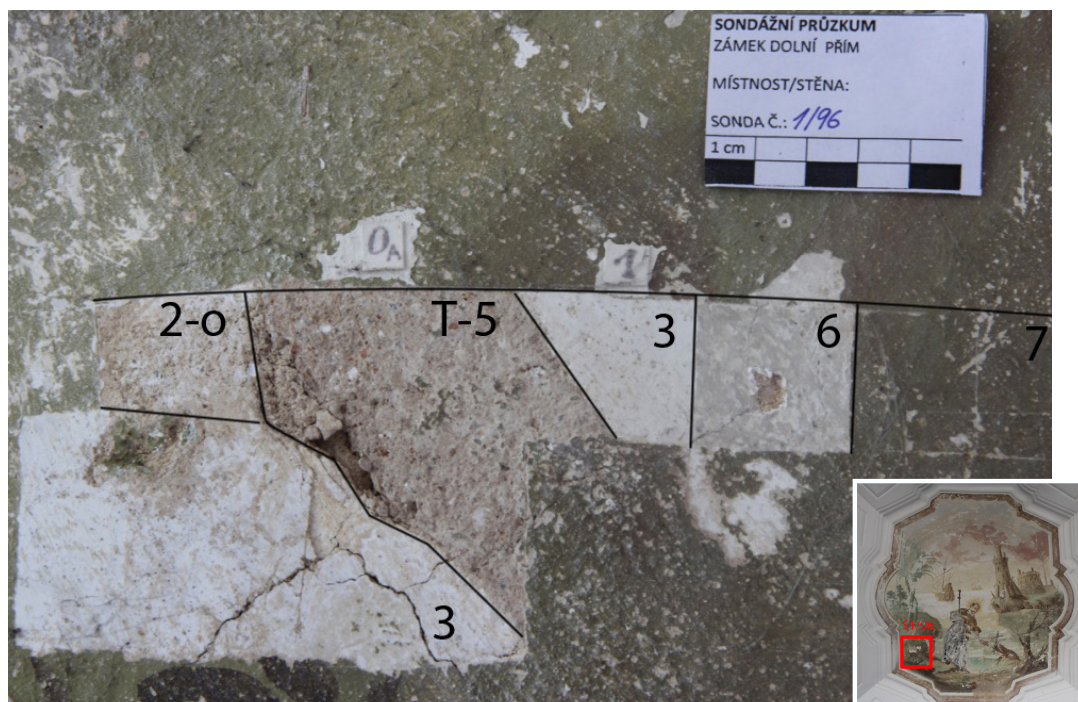
Slabší luminiscence byla zaznamenána v místech ztrát barevné vrstvy.

4.1.2.4 Sondážní průzkum

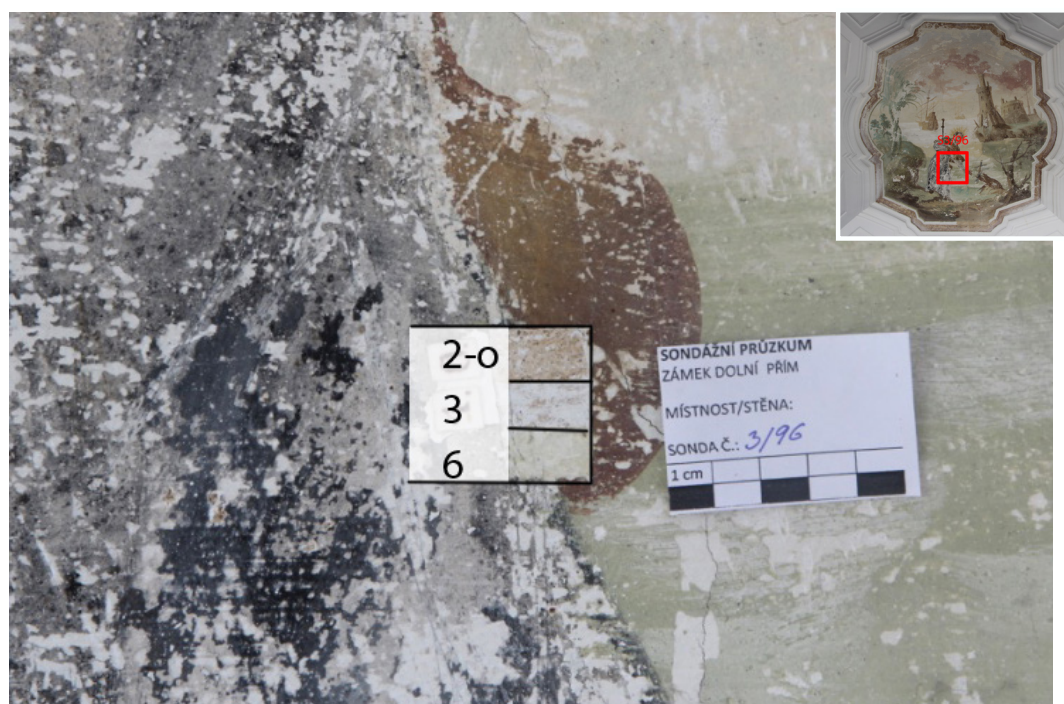
Sondážní průzkum byl proveden při průzkumu výmalby celého interiéru v roce 2015.

Byly identifikovány tři sondy pocházející z roku 1996, které potvrzovaly, že restaurovaná malba je jedinou malovanou vrstvou na ploše zrcadla. Průzkum byl rozšířen o jednu sondu (S4), která prokázala, že okolní štukový rám není nijak barevně pojednán. V roce 2016 již nebylo nutné provádět další sondy.

Detailnější informace o stratigrafii byly odvozeny z chemicko-technologické analýzy vzorků (viz níže).

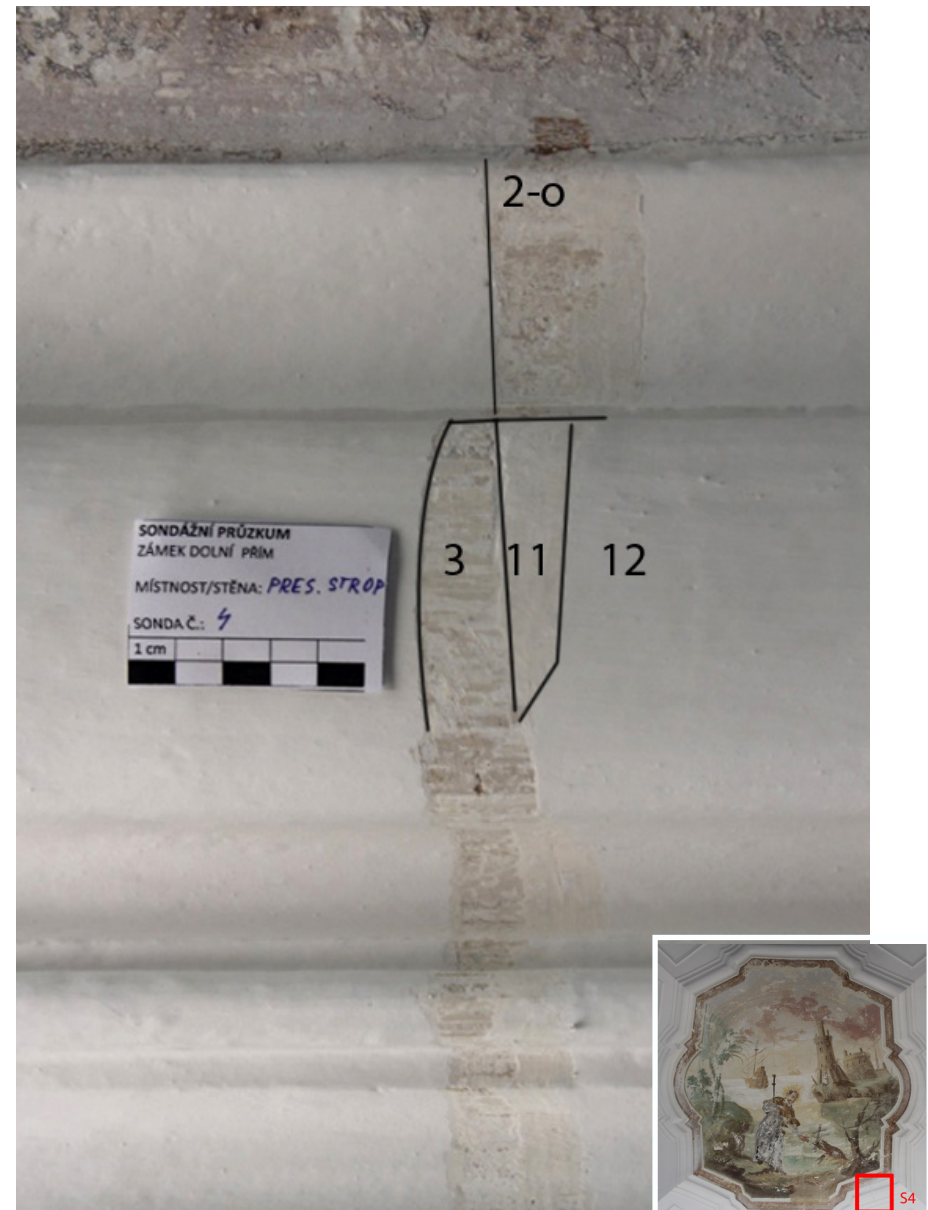
Obr. 2: Sonda č. 1/96: Strop presbytáře (sonda z roku 1996). 2-o - hist. om.-štuk; 3 - hist. bílý nátěr; 5-T - tmely (před r. 1770); 7 - druhá barevná vrstva - (před r. 1770)

Obr. 3: Sonda č. 3/96: Strop presbytáře (sonda z roku 1996). 2-o - hist. om.-štuk; 3 - hist. bílý nátěr; 6 - probarvený podkladový nátěr - (před r. 1770)

Obr. 4: Sonda č. 2/96: Strop presbytáře (sonda z roku 1996). 2-o - hist. om.-štuk; 3 - hist. bílý nátěr; 7 - druhá barevná vrstva - (před r. 1770)

Obr. 5: Sonda č. 4: Strop presbytáře. 2-o - hist. om.-štuk; 3 - hist. bílý nátěr; 11 - barevná vrstva slonové kosti (1995-7); 12 - bílý nátěr (kolem r. 2000)

4.1.2.5 Chemicko-technologický průzkum

Cílem chemicko-technologického průzkumu bylo určení stratigrafie malby s podkladovými vrstvami a identifikace použitých pigmentů.

Vzorky pro tento průzkum byly odebrány při průzkumu v roce 2015. Z malby v presbytáři byly celkem odebrány tři vzorky. Další byly odebrány na malbě v lodi v roce 2016, jejich závěry se však vzhledem k podobnosti obou maleb dají vztáhnout také na výjev v presbytáři. Zpracování vzorků a jejich rozbor provedla Ing. Petra Lesniaková Ph.D. z katedry chemické technologie FR. Kompletní zpráva z chemicko-technologického průzkumu je součástí přiložené textové přílohy.

Pro formulaci závěru chemicko-technologického průzkumu byly použity chemicko-technologické zprávy z roku 2015 i 2016.

Vzorky z malby v presbytáři odebrané k analýzám:

VP1 - Presbytář, malba na stropě, zelená malba krajiny, souvrství s omítkou a podkladovými vrstvami

VP2 - Presbytář, malba na stropě (sonda), šedá barevná vrstva, souvrství s omítkou

VP5 - Presbytář, malba na stropě, šedá barevná vrstva z pláště sv. Františka, souvrství s omítkou a podkladem

Výsledky chemicko-technologického průzkumu

Omítka je složena z křemičitých zrn písku pojených bílým vzdušným vápnem. Nelze vyloučit také přítomnost hydraulických složek. Povrch omítky je potažen vápennou kůží – další vrstvy tedy byly zřejmě nanášeny na vyzrálou omítku. Následují dva až tři podkladové nátěry zbarvené bíle až světle šedě.

V jednom ze vzorků byl mezi podkladovými vrstvami nalezen nátěr se silikátovými zrny, který je patrně původcem hrubé struktury. Malba byla charakterizována jako secco malba.

Dále byly identifikovány pigmenty použité pro malbu. Ze zelených byly použity měďnaté pigmenty (možný je umělý malachit) a zem zelená. Jako černá pro roucho byla použita uhlíkatá čern. Dále byly použity červené železité pigmenty, okr, umbra či suřík. Použité pigmenty jsou běžné pro malbu z tohoto období.

Pozlacovačskou techniku se nepodařilo s jistotou definovat, jedná se však o nepravé zlacení, použit byl buď tenký metalový plátek nebo prášková bronz.

Kompletní zpráva z chemicko-technologického průzkumu z roku 2015 je zařazena v textových přílohách.

4.2 Výsledky průzkumu

4.2.1 Zjištění předchozích restaurátorských průzkumů

Na malbách v kapli nebyly až na drobné konzervační zásahy provedeny žádné rozsáhlé restaurátorské zákroky. V interiéru kaple proběhl rozsáhlý restaurátorský průzkum v roce 1996^{9,10}, autory průzkumu byli manželé Krouzovi. Tento průzkum předcházel celkové rekonstrukci kaple, jeho cílem tedy bylo lokalizovat malby, které by potenciálně mohly být znehodnoceny během rekonstrukčních prací. Na základě sond přinesl tento průzkum následující výsledky:

První barevná vrstva byla datována mezi roky 1681 až 1714. Dle průzkumu sem patří celoplošný interiérový nátěr v odstínu slonové kosti a dále fragment iluzivní oltářní architektury, který se dnes nachází na levé straně oltáře. O plochách uvnitř rámu vznikla domněnka, že v nich byla zasazena plátna s olejomalbami, která byla později stržena.

Druhá barevná vrstva se dle průzkumu skládá z přemalby oltářní architektury (dnes k vidění po pravé straně oltáře) a maleb v nástropních štukových rámech, která byla za tímto účelem nově provedena. Průzkum charakterizuje styl obou nástropních maleb za shodný a přiřazuje je identickému autorovi i době vzniku. Dále sem byly přiřazeny malované prvky jako hlavice pilastrů či ohraničení nik s lasturami. Tyto prvky jsou dle průzkumu pojednány iluzivním mramorováním. Vrstva byla datována mezi roky 1773 až 1811. Krouzovi se domnívají, že v této době plní kaple stále svou náboženskou funkci (až do 40. let 19. století).

Za třetí barevnou vrstvu autoři průzkumu považovali celoplošnou výmalbu klenby, kterou datovali do let 1842 až 1866. Tvaroslovně tato malba neodpovídala vedení štukových profilů, což v kombinaci s nalezenými „květinovými“ dekory vedlo k odsouzení malby jako druhořadé, která nezachovává původní koncepci.

Následující nátěry, které zakryly i nástropní malbu v lodi, jsou dle Krouzových rozděleny do dvou vrstev – bílá vápenná a šedá pojená olejem.¹¹

Základním výstupem tohoto průzkumu bylo tedy zachování první a druhé barevné vrstvy a povolení k odstranění vrstvy třetí. Během následujícího roku došlo k amatérskému rozšíření sond na nástropních malbách zdejší starostou. Toto rozšíření bylo v roce 1997 zdokumentováno restaurátory. V tomto roce byl také průzkum rozšířen o dodatek, součástí kterého byl popis nálezu iluzivně malovaného okna nad vchodem do sakristie. Toto okno bylo restaurátory zakonzervováno a následně při rekonstrukci kaple přeštukováno.

9 Krouz, Krouzová. Restaurátorský průzkum. 1996.

10 KROUZ, Jarin; KROUZOVÁ Markéta. *Restaurátorský průzkum kaple sv. Františka Xaverského, zámek Dolní Příim*, dodatek. Dolní Příim, 1997.

11 Tuto informaci nelze potvrdit ani vyvrátit, pro účely našeho průzkumu je informace druhořadá.

Jak bylo řečeno, další komplexní restaurátorský průzkum interiéru kaple provedla Fakulta restaurování v roce 2015. K tomuto průzkumu byly použity archivní materiály z obce Dolní Přím, jako je kronika a zejména restaurátorský průzkum z 90. let. Dále byly znovu provedeny sondy v rámci celého interiéru kaple. Cílem bylo zjistit rozsah dochovaných maleb a potvrdit či vyvrátit tvrzení z průzkumu manželů Krouzových.

Průzkum z roku 2015 operoval s letopočtem 1773, kdy byl zrušen jezuitský řád a zámek začal být využíván pro jiné účely. Tím pádem bylo vyvráceno, že by nástropní malby s ústřední postavou jezuitského svätce (sv. František Xaverský) vznikly po tomto letopočtu. Průzkumem tedy byla mimo jiné posunuta datace jednotlivých vrstev.

Vznik první barevné vrstvy (dnes oltární architektura vlevo) byl datován před rok 1714, kdy byla kaple vysvěcena. Restauované nástropní malby byly průzkumem v roce 2015 datovány mezi roky 1714 a 1773. Nástropní štukové rámy, v nichž se nacházejí malby, byly v těchto letech patrně poupraveny do současné podoby. Kromě druhé vrstvy oltární architektury (dnes k vidění v pravé části oltáře) byla k této vrstvě také přiřazena celoplošná výmalba stropu s rokokovým tvaroslovím. Ta byla na základě průzkumu z roku 1996 odstraněna při celkové rekonstrukci kaple. Patrně šlo o komplexní celistvou výzdobu kaple, která chybnými závěry z roku 1996 přišla o svou značnou část.

Průzkum v roce 2015 potvrdil, že se malba na stropě lodi nachází v celé ploše uvnitř rámu. Byly také popsány základní typy poškození na všech do té doby odkrytých malbách (bílý šlem, prachové depozity, ztráta barevné vrstvy).

Co se týče restaurátorských zásahů, malby dosud nebyly komplexně restaurovány. Při průzkumu v roce 1996 byly vyretušovány některé sondy (na nástropních malbách). V roce 1997 bylo rovněž manželými Krouzovými zafixováno malované okno nad sakristií. V této době také došlo k rozsáhlému odkryvu maleb bývalým starostou obce. Ten se týkal celé nástropní malby v presbytáři, části iluzivního oltáře a zhruba 30% plochy malby v lodi. V oblasti oltáře došlo bohužel k nenávratné ztrátě druhé barevné vrstvy na levé straně. Na každé straně oltáře se tak nachází malba z jiné časové etapy.

Obr. 6: Fotografie sondy ze stropu lodi provedené manžely Krouzovými. (Zdroj: *Restaurátorský průzkum kaple sv. Františka Xaverského DODATEK, zámek Dolní Přím, Jarin Krouz, ak. mal. Markéta Krouzová, květen 1997*)

Obr. 7: Neodborné rozšíření této sondy. (Zdroj: *Restaurátorský průzkum kaple sv. Františka Xaverského DODATEK, zámek Dolní Přím, Jarin Krouz, ak. mal. Markéta Krouzová, květen 1997*)

Obr. 8: Fotografie sondy ze stropu presbytáře provedené manžely Krouzovými. (Zdroj: Restaurátorský průzkum kaple sv. Františka Xaverského DODATEK, zámek Dolní Přím, Jarin Krouz, ak. mal. Markéta Krouzová, květen 1997)

Obr. 9: Neodborné rozšíření této sondy. (Zdroj: Restaurátorský průzkum kaple sv. Františka Xaverského DODATEK, zámek Dolní Přím, Jarin Krouz, ak. mal. Markéta Krouzová, květen 1997)

4.2.2 Stručná historie objektu

První historická zmínka o objektu v místech současného zámku pochází z roku 1482. Jednalo se o tvrz, která stála severně od dnešního zámku. Jižně od této tvrže byla ve druhé polovině 16. století postavena tvrz nová, jejíž podoba není známa. Ta dala základy současnému zámku.¹² Roku 1677 byla tvrz i se dvorem a vsí odkázána jezuitskému řádu v Hradci Králové. Jezuité začali roku 1681 s přestavbou tvrže na zámek za účelem letního sídla, počátek budování zámecké kaple je však datován až do roku 1713.¹³ Kaple sv. Františka Xaverského byla vysvěcena v roce 1714. Roku 1745 je datován špatný stav přímské rezidence, který možná souvisí s válečnými událostmi z roku 1744.¹⁴ Následovala obnova zámku, která byla dokončena roku 1766. Je možné, že součástí právě této obnovy mohla být nová celoplošná výzdoba kaple (viz obr. 8 a 9, včetně restaurovaných figurálních maleb).

Jezuitské dějiny objektu končí s rokem 1773, kdy byl zrušen jezuitský řád. Od roku 1770 se v objektu přímského zámku nachází lékárna.¹⁵ Roku 1775 se do obce rozšířilo selské povstání¹⁶, při kterém byl zámek vypleněn. Jak se tyto události dotkly samotné kaple, není známo. Od počátku 19. století se majitelé zámku střídají. Významná přestavba se udála v letech 1842-1843, kdy bylo přistavěno druhé patro ve střední části zámku. Od roku 1866, v souvislosti s prusko-rakouskou válkou, sloužil zámek jako vojenský lazaret. Roku 1879 byl zámek prodán Janu Harrachovi, který provedl opravu budovy a zřídil zde úřad, byty a skladiště. V téže době byla zrušena kaple sv. Františka Xaverského.¹⁷ Do blíže nespecifikovaného období během 19. století lze také datovat celoplošné přetření maleb v zámecké kapli.

Po 2. světové válce byla stavba zkonfiskována a znovu upravována - byly sem umístěny byty, národní výbor a pošta. Kaple byla tehdy rozdělena příčkou na dvě části - skladiště a garáž.¹⁸ Dále byla kaple s příčkami využívána také jako byt.¹⁹ Od 90. let, kdy byl zámek ve zdevastovaném stavu, zde postupně dochází k rekonstrukcím v interiéru i exteriéru. Roku 1994 byl zámek poškozen požárem, v rámci oprav po tomto požáru byla vyměněna střecha zámku a budova byla staticky zajištěna.

V současné době je budova zámku využívána jako sídlo obecního úřadu a jsou zde umístěny byty. Prostory kaple sv. Františka Xaverského slouží pro kulturní a společenské akce.

---

12 Fakulta restaurování, *Restaurátorský průzkum*. 2015.

13 Zářecká. 2015. odkazuje na: „ÖNB Wien, Cod. 11970, p. 330r, Annus 1713. „*In Przim, viciniore urbi pago, honori Divi Xaverii novum Sacellum cum tribus aris celebrantium numero opportunis ad tectum usque soli—do labore est extractum.*“

14 Ibidem

15 Ibidem

16 <http://www.dolni-prim.cz/zamek-1627>

17 Ibidem

18 Dle ústního sdělení obyvatel obce Dolní Přím

19 <http://www.dolni-prim.cz/zamek-1627>

4.2.3 Popis a ikonografie díla

Malba je umístěna dovnitř profilovaného štukového rámu o výměře 5,8m². Centrálním motivem je výjev z legendy o jezuitském světcí sv. Františku Xaverském.

Scéna zobrazuje sv. Františka na břehu moře, po jeho levici se z moře vynořuje krab, který světcí podává krucifix. Při pohledu na malbu je František umístěn v levé části malby, zbytek prostoru zaplňuje exotická krajina - vodní plocha, břeh porostlý rostlinami a palmami, na obzoru je na jakémsi poloostrově umístěna stavba majáku. Sv. František je oděn do černé sutany, okolo ramen má krátký hnědý plášť zapnutý pod krkem. V pravé ruce má poutnickou hůl, o níž se opírá, a sklání se směrem k levé straně, odkud mu z moře podává krab černý kříž se zlatým (resp. žlutým) krucifixem. Většinu plochy tvoří zelená vodní hladina s bíle naznačenými vlnkami. V horní části malby jsou výrazně růžovými odstíny provedena oblaka.

Vyobrazení světce i krucifixu plně odpovídá vyobrazení na nástrojní malbě v lodi. Stylově této malbě odpovídá také znázornění rostlin a lodí na obzoru.

Malba je ohraničena malovaným rámem, který tvoří přechod mezi samotnou malbou a štukovým ohraničením. Malovaný rám je proveden v okrových tónech, po celé své délce ho zaplňuje pásový ornament připomínající vejcevec. Pás je ve svém podkladu stínován, okrový podklad je zde doplněn o červenavé stíny. Světla byla v minulosti provedena v kovu²⁰, a to lineárně po tvaru „vejce“, nyní však působí spíše jako stíny.

Děj malby je scénou z legendy ze života sv. Františka Xaverského (1506 – 1552). Tento světec byl jezuitský misionář, hned po sv. Ignáci jde o nejvíce uctívaného světce tohoto řádu.²¹ Jeho misie směřovaly především do asijských zemí (např. Indie, Japonsko), kde učil a křtil nové křestany. Za jeho působení se údajně odehrálo několik zázraků, které jsou nezbytné pro svatořečení. Za svatého byl prohlášen roku 1622.

Sv. František Xaverský je běžně zobrazován jako muž v černé sutaně s krucifixem v ruce. Většinou má tmavé vlasy a krátký vous, někdy je zobrazen s biretem na hlavě.²² Tento popis plně odpovídá také zkoumané malbě v kapli v Dolním Přímu. Zde má navíc poutnickou hůl, s níž je někdy rovněž zobrazován.²³ Nejčastěji zobrazovanou scénou bývá Františkovo uzdravování nemocných či křest, ovšem scéna s krabem je také poměrně častá.

Zobrazená scéna vypovídá o jednom ze zázraků sv. Františka Xaverského. Toho při plavbě po moři zastihla bouře, a tak se modlil k Bohu, aby moře utišil, a tím zachránil posádku lodi (tento výjev je zobrazen na malbě v lodi). Modlitby byly vyslyšeny a bouře uklidněna, ovšem František ztratil ve vlnách moře malý krucifix. Dle legendy ho druhý den našel krab a sv. Františkovi ho donesl. Zázrak se údajně stal roku 1546,

20 Fakulta restaurování, *Restaurátorský průzkum*, 2015.

21 SCHAUBER, Vera; SCHINDLER, Michael. *Rok se svatými*. Karmelitánské nakladatelství, 1994.

22 RULÍŠEK, Hynek, *Slovník křestanské ikonografie. postavy, symboly, atributy*. Karmášek, 2006

23 Fakulta restaurování, *Restaurátorský průzkum*, 2015.

Obr. 10: Grafika sv. František Xaverský a krab (autor A. Goetiers, 1652 – 1686). (Zdroj: http://www.britishmuseum.org/research/collection_online/collection_object_details.aspx?objectId=3080270&partId=1&searchText=St.+Francis+Xavier&images=true&page=1)

Obr. 11: František a krab (autor Francesco Solimena). (Zdroj: http://www.wikigallery.org/wiki/painting_387381/Francesco-Solimena/The-Miracle-Of-Saint-Francis-Xavier-And-The-Crab)

Obr. 12: Kostel Il Gesù Řím, freska vyobrazující sv. Františka Xaverského s krabem. V tomto kostele je uložena relikvie sv. Františka Xaverského (pravá paže). (Zdroj: <http://www.flickr.com/photos/paullew/6445939785>)

Obr. 13: Kartuše v refektáři rezidence v Opařanech. Výjev s názvem „Poslání nebes“. Autor Franz Anton Müller, kolem r. 1735. (Zdroj: <http://www.dnparany.cz/www/dnparany/fs/refektar-kartuse-popis.pdf>)

když sv. František cestoval do Mallaca v Malaisii.

4.2.4 Historický vývoj restaurované malby

4.2.4.1 Předchozí vrstvy

Na místě současného štukového rámu se v první fázi výzdoby patrně nacházel rám kruhového půdorysu. Kruhový půdorys s omítkou velmi hrubé struktury lze dnes pod malbou jasně rozeznat. Tento kruh má odlišnou strukturu od okolní hladké omítky. Hrubý kruh je způsoben použitím hrubého štku pro jeho vytmelení, případně pouze osekáním vyčnívajících profilů štukového rámu.

Na omítce se nacházejí dva až tři vápenné nátěry. Jde o monochromní bílé či šedé nátěry, které patrně sloužily pouze jako podkladové, jejich datace je neznámá.

4.2.4.2 Restaurovaná vrstva, původní technika

Malba svou datací odpovídá malbě v lodi a také malbě druhé fáze iluzivního oltáře (první část). Technika malby restaurované vrstvy je s těmito celky v něčem totožná, v některých faktorech se liší. Svou hrubou strukturou je malba shodná s malbou na stropě v lodi, a také s malbou iluzivní architektury pravé strany oltáře. Mírně odlišné je složení podkladů, na malbě v presbytáři se nachází méně vápenných nátěrů. Podobnost však lze vidět u jedné z podkladových vrstev - u okrové až červenavé vrstvy se silikátovými zrny. Ta se v mírných barevných rozdílech nachází na všech zmíněných prvcích jako podkladová vrstva pro malbu. V rámci presbytáře však nebyla identifikována na všech vzorcích. Tato vrstva patrně způsobuje hrubou strukturu maleb.

Malba je pravděpodobně provedena na omítku, která pochází z první fáze výzdoby kaple. Podobně jako u malby v lodi, byly patrně po odstranění kruhového štukového profilu nataženy profily nového složitěji tvarovaného rámu (dnešní podoba).

Na rouchu sv. Františka byla nalezena rozkresba grafitem. Technika malby byla patrně vrstvená, nebyly však zaznamenány žádné pastózní nánosy barvy. Celá malba je pravděpodobně provedena barvami velmi řídké konzistence, takže vyniká pouze struktura podkladového nátěru, nikoliv tahy štětce s barvou. Ve figuře je použito komplementárních barev pro zvýraznění anatomie a usnadnění stínování. Konkrétně v tomto případě je u pleti použita červená vedle zelené (stín). Rukopisné, až kaligrafické tahy štětce lze nejlépe vidět na malbě rostlin, některé mají až dekorativní charakter. Jejich zpracování je obdobné s rostlinami na malbě v lodi.

Pás rámu okolo malby tvoří základová okrová barva, v níž jsou taženy červenější stíny. Naopak světlo měly znázorňovat původně zlacené linky v dekoru (vejcovci). Dnes se v místech původního nepravého zlacení dochoval pouze hnědý pastózní nános s fragmenty lesknoucí se kovové vrstvy. Ve světlech

byly provedeny také linky na rámu. Pro rám patrně nebyla použita šablona. Motiv se přesně neopakuje ani v podkladových stínech, ani na dekoru samotném.

Průzkumem z roku 2015 byla tato vrstva datována mezi roky 1714 (vysvěcení kaple) a 1773 (zrušení jezuitského řádu). Tuto dataci, se kterou kalkuluje průzkum z roku 2015, však lze ještě zúžit. Je možné, že doba, ve které vznikla restaurovaná malba, by mohla být ohraničena letopočty 1745 a 1766. (viz kapitola „Stručná historie objektu“).

4.2.4.3 Následující vrstvy

V rámci celého interiéru se na dochovaných částech historické omítky nacházel překryvný nátěr provedený patrně vápnem. Nátěr byl bílý, v lodi byl povrch tohoto nátěru šedě tónován, v presbytáři byl ponechán v bílé. Lokálně v oblasti plastických prvků byl tento nátěr pomocí linky valérován – v oblasti lodi bílé a v oblasti presbytáře naopak šedě.^{24,25} Historicky by mohlo jít o úpravu související s přestavbou zámku v letech 1842–1843 nebo s využitím zámku pro lazaret, jehož počátek se datuje do roku 1866.

Následující vrstvou byla omítka pocházející z rekonstrukce kaple v roce 1997. Tou byly nově provedeny štukové profilace v rámci celé kaple a také přeštukována plocha s nástropní malbou v presbytáři i v lodi. V plochách obou těchto maleb byl vynechán pouze prostor s malbou, která byla odkryta do roku 1997 (sondami a následně amatérsky).

Během následujících let byla z malby v presbytáři tato vrstva štku opět sejmuta, společně s překryvným vápenným nátěrem.

4.2.5 Stav díla a jeho příčiny

Technicky nebyla malba v havarijním stavu (lokálně pouze v barevné vrstvě), neuspokojivý byl zejména vizuální dojem. Malba byla pokryta sítí statických prasklin, které byly patrně dlouhodobějším problémem²⁶. Největším problémem na malbě byla ztráta barevné vrstvy. K té docházelo i nadále v podobě krakel.

Hlavními příčinami poškození byly zmíněné statické problémy a dále pak přirozené stárnutí barevné vrstvy, případně druhotné zásahy (postřik bílou barvou). Možnou příčinou byl také případně amatérský odkryv, při kterém není vyloučeno, že došlo k větším ztrátám v barevné vrstvě, než k jakým by došlo při profesionálním řešení odkryvu.

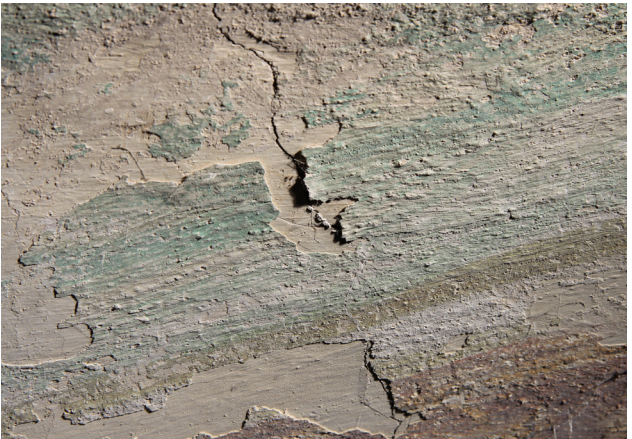

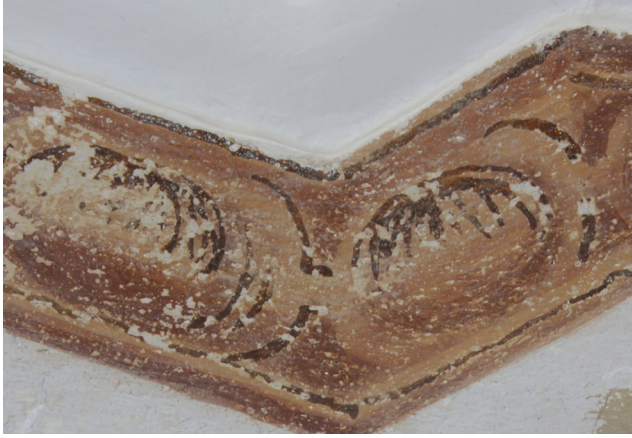
Všechny typy poškození i s fotografiemi jsou systematizovány v následujícím třídíku.

24 Krouz, Krouzová. *Restaurátorský průzkum*. 1996.

25 Fakulta restaurování, *Restaurátorský průzkum*, 2015.

26 Objekt byl staticky zajištěn při rekonstrukci po požáru v roce 1994.

Typ poškození	Popis poškození	Fotografie
Praskliny	Některé z prasklin mohou být statického původu, v minulosti již byly opravovány. V okolí prasklin se místy nacházejí dutiny.	
Poškození barevných vrstev	1. Šupinovitění – zejména v okolí prasklin vyskytují šupiny barevné vrstvy a krakely, které se oddělují od podkladu.	
	2. Ztráta barevné vrstvy - Lokálně se vyskytují větší ztráty barevné vrstvy, jež jsou způsobeny snížením adheze barevné vrstvy k podkladu. Toto poškození je pravděpodobně spojeno i s odkrytím.	
	3. V oblasti rámu došlo ke změně barevnosti. Původně zářivé nepravě zlacené části jsou dnes ztmavlé, zlatý odstín lze vidět pouze ve fragmentech. Může se jednat o ztmavlý použitý kov, tmavý odstín může také patřit podkladu pod zlacení.	

Typ poškození	Popis poškození	Fotografie
Depozity	Barevnost malby je tlumena četnými depozity biologického původu (pavučiny), na nichž se drží depozity prachové.	

Sekundární zásahy	Popis poškození	Fotografie
Poškození barené vrstvy	1. Lokální ztráta barevné vrstvy způsobená odkryvem pomocí ostrého předmětu (skalpelu, kladívka).	
Překrytí barevných vrstev	1. Malba byla v jednom místě překryta sekundárním nátěrem. Jedná se o světle hnědou monochromní vrstvu.	
	2. Barevnost malby je v okrajích tlumena nebo úplně překryta bílou barvou, která byla nanášena postříkem při neopatrném bílení interieru kaple. Došlo k tomu až po posledním zásahu v roce 1997.	

4.2.6 Zkoušky některých postupů

4.2.6.1 Zkouška čištění bílého šlemu

Znečištění při okrajích malby vzniklo nešetrným postříkem bílé barvy při celoplošné výmalbě kaple. Zkouška čištění tohoto nánosu byla provedena již při průzkumu v roce 2015.

Zkouška byla provedena smotkem vaty namočeným v čisté vodě. Zkouška proběhla úspěšně, bylo tedy možné v postupu pokračovat při restaurování.

Obr. 14: Zkouška čištění bílého šlemu na stropní malbě v presbytáři.

4.2.6.2 Zkouška čištění přemalby

Ve spodní části výjevu se nacházela přemalba hnědo-okrového zbarvení. Byly provedeny zkoušky jejího odstranění. Použita byla škála těchto rozpouštědel:

1. Horká voda – lehký účinek (k předčištění)
2. Isopropanol – lehký účinek
3. Toluén – lehký účinek
4. Xylen – lehký účinek
- 5. Aceton - účinný**
- 6. Technický benzín – nejvyšší účinek**

Ze zkoušek vyšlo nejúčinněji použití acetonu a benzínu. Při restaurování pak byla použita kombinace obou těchto rozpouštědel.

Obr. 15: Zkouška čištění přemalby hnědo-okrového zbarvení.

5. ZÁMĚR

5.1 Shrnutí průzkumu a zkoušek

Nástrovní malba v presbytáři kaple pochází z období mezi lety 1714 a 1773, s větší pravděpodobností 1744 až 1766. Motivem malby je výjev z legendy o jezuitském světcí sv. Františku Xaverském a krabovi, který z moře vylovil ztracený krucifix. Malba je zasazena do členitého štukového rámu a stylově odpovídá pozdně baroknímu až rokokovému slohu. Jde patrně o secco malbu na vápenném podkladě. Malba je nejstarší dochovanou barevnou vrstvou na této ploše, před touto etapou se zde patrně nacházel kruhový štukový rám s bílým nátěrem, jiná výzdoba není známa. Z interiéru kaple je k malbě časově přiřazena také nástrovní malba v lodi, která dějově předjímá malbu v presbytáři. K vrstvě je také časově přiřazena pravá část částečně odkryté iluzivní oltární architektury.

Malba byla součástí sondážního průzkumu z roku 1996, následně byla celoplošně odkryta od vápenného nátěru a vrstvy nového štku. Na malbě nebyl nikdy proveden restaurátorský zásah, jde tedy o autentické dobové dílo.

Hlavními poškozeními malby jsou statické praskliny a hloubkové defekty, které místy výrazně narušují vizuální dojem. V okolí těchto prasklin se lokálně nacházejí dutiny. Výrazné je dále poškození barevné vrstvy, která místy zcela chybí, místy se odděluje od podkladu v krakelách. Z obdobného průzkumu malby v lodi je pravděpodobné, že v oblasti nebe byla v modrých partiích malba sytější, časem došlo k odbarvení přítomného modrého pigmentu (smalt). Rám okolo malby byl v minulosti nepravě zlacený, v současnosti jsou tyto části tmavě hnědé.

Z předchozího průzkumu pocházejí tři sondy provedené na vrstvu podkladových nátěrů.

5.2 Návrh koncepce restaurování

Restaurováním malby v presbytáři by mělo být dosaženo zejména estetické celistvosti tohoto úseku. Protože je výsledné dílo prezentováno jako jeden celek společně s malbou v lodi, bylo k výslednému estetickému dojmu přistupováno z hlediska koncepce shodně.

Retuš byla lokální, rekonstrukce byly prováděny pouze za účelem lepší čitelnosti fragmentů. Protože nejsou přímo pro tuto malbu známy přesné předlohy, vycházelo tvarosloví případných rekonstrukcí z dochovaných fragmentů. Prvky a tvary, které nebyly ani fragmentárně dochovány, nebyly rekonstruovány. Dekorační rám byl tvaroslovně zrekonstruován. Přestože současná podoba částečně neodpovídá původnímu plánu (dříve zlacená světla jsou nyní ztmavlá a působí spíše jako stíny), nebylo v těchto místech přistupováno k rekonstrukci kovovými materiály. Retuš zde byla provedena lokálně ve stejné technice jako retuš na malbě v lodi. Veškeré retuše byly prováděny o odstín světleji, než byl dochovaný odstín okolní barevné vrstvy.

6. RESTAURÁTORSKÁ DOKUMENTACE

6.1 Postup prací

6.1.1 Lokální čištění

Čištění na malbě probíhalo ve třech krocích. Nejprve byla vyčištěna místa, kde se nacházel bílý šlem z postřiku. Tato místa byla na základě úspěšné zkoušky vyčištěna smotkem vaty namočeným ve vodě. Následně bylo provedeno celoplošné čištění malby. Pro celoplošné čištění od depozitů byla použita měkká houba Akapad, čištění probíhalo suchou cestou. V místech, kde došlo k oddělování barevné vrstvy v krakelách, byla nejprve zpevněna barevná vrstva, až následně byla místa čištěna.

Hnědo-okrová přemalba, která se nacházela ve spodní části malby, byla čištěna rozpouštědly aceton a benzín. Tato rozpouštědla byla použita na základě pozitivního výsledku při zkoušce. Čištění probíhalo pomocí smotku vaty, který byl namočen do daného rozpouštědla.

6.1.2 Fixáž barevné vrstvy

Barevná vrstva byla zafixována celoplošně i lokálně. K celoplošné fixáži byl použit 0,5% roztok fixačního přípravku Medium für Konsolidierung. Tento prostředek byl aplikován rovnoměrným postřikem.

V místech, kde se barevná vrstva oddělovala od podkladu v krakelách či šupinách, byla barevná vrstva připevněna zpět k podkladu. Použit byl 3% roztok akrylátové disperze K9, který byl pod barevnou vrstvou aplikován pomocí injekční stříkačky. Následně byla vrstva přitupována zpět k podkladu pomocí vatového tamponku obaleného v mikrotenu.

6.1.3 Injektáž

Injektáž dutých míst byla nutná zejména v okolí prasklin v omítce. Dutiny byly vyplňovány injektážní směsí na bázi vápna Ledan TA1. Aby byla výsledná hmota měkkší, byla suchá injektážní směs míchána s mramorovou moučkou v poměru 2:1 (Ledan:mramorová moučka). Směs byla do dutin aplikována připraveným vyvrtaným otvorem za pomoci injekční stříkačky. Podrobná lokalizace všech injektovaných míst se nachází v zákresu v obrazové příloze.

6.1.4 Tmelení

Vyplnění prasklin bylo provedeno vápennou maltou, aby byl materiál složením co nejbližší originální omítce. Dle požadavků na zrnitost byly pomocí různých písků vytvořeny celkem tři typy malty. Nejhrubší malta byla nutná jako jádrová pro vyplnění větších defektů. Následně byl na tuto vrstvu nanesen jemnější štuk. Oba tmely byly připraveny z bílého vzdušného vápna a různých typů prosátého písku v poměru 1:3 (vápno:písek). Širší vlasové trhliny byly tmeleny zmíněným jemným štukem. Tenké trhliny

byly vytmeleny směsí injektážního prostředku Ledan TA1 s mramorovou moučkou v poměru 2:1.

6.1.5 Retuš

Chybějící barevná vrstva byla doplněna retuší. Místa, kde defekty v barevné vrstvě odhalovaly omítku, případně místa nových tmelů, byla před retuší přetřena vrstvou vápenného pačoku. Ten byl připraven z vody s přídavkem 3 % disperze K9, bílého vzdušného vápna a probarven okrovými pigmenty.

Retuš byla prováděna přírodními práškovými pigmenty, které byly pojeny 2 % roztokem arabské gumy. Tato technika byla zvolena pro svou reversibilitu a snadnou manipulaci. Podle potřeby konzistence barev byla k minerálním pigmentům přidávána zinková běloba.

Koncepčně šlo o retuš lokální, barevnost retuší se řídila barvou okolní originální malby a byla provedena vždy o odstín světleji. V jediném nejasném místě, kde nemohla být rekonstrukce vedena fragmenty (vrchol palmy), byla retuš provedena pouze do takové míry, aby defekty v barevné vrstvě nepůsobily rušivě. K rekonstrukci zde nebylo přistoupeno.

V oblasti rámu byl zrekonstruován ornament vejcovce. Po konzultaci se zástupcem NPÚ, kterému byly předvedeny zkoušky, bylo přistoupeno k rekonstrukci v běžných práškových pigmentech, nikoliv k práškovým kovům. Rekonstrukce bude v budoucnu možno odlišit na základě rozdílné struktury barevné vrstvy oproti originálu a na základě fotodokumentace.

6.2 Použité materiály

Čištění

- Čistící houba Akapad (dříve Wishab) z vulkanizovaného latexu (výrobce Akachemie Albert Kauderer GmbH)
- Aceton (výrobce Severochema)
- Technický benzín (výrobce Severochema)

Injektáž

- Ledan TA1 - injektážní prostředek na bázi hydraulického vápna (výrobce Tecno Edile Toscana)
- Mramorová moučka

Tmelení

- Bílé vzdušné vápno (Vitošov)
- Křemičitý písek

Fixáž barevné vrstvy

- Dispersion K9 - akrylátová disperze (distributor Kremer Pigmente)
- LACSAUX Medium für Konsolidierung (distributor Kremer Pigmente)

Retuš

- Arabská guma (distributor Kremer Pigmente)
- Práškové pigmenty (distributor Deffner & Johann, Kremer Pigmente)

6.3 Pokyny pro další údržbu

Stávající podmínky, v jakých se malby nacházejí, jsou vyhovující. Je nutné zabránit kontak-tu malby s vodou a vlhkostí, objekt by měl být proti tomuto zajištěn. Doporučujeme proto pravidelně provádět kontrolu střešní krytiny, okapových svodů a vodoinstalací. Hlídaní vlhkosti a stálých podmínek v kapli je nutné kvůli reversibilitě retuší a také kvůli preventivní ochraně před biologickým napadením, které bylo během restaurování zlikvidováno na malbě v lodi (biologické napadení souviselo s největší pravděpodobností s vlhkostí kondenzační).

Při případném bílení interieru kaple je nutné malbu obejít štětcem nebo pečlivě vykrýt (bez upevňování izolepy k samotné malbě), aby znovu nevznikl bílý šlem (vzhledem k reversibilitě retuší by již nebylo možné ho vyčistit, aniž by nebyly setřeny retuše).

7. SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

7.1 Literatura

POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech 1*. Academia, 1977. ISBN 403 - 22 – 858.

RULÍŠEK, Hynek, *Slovník křesťanské ikonografie. postavy, symboly, atributy*. Karmášek, 2006. ISBN 80-239-7434-3.

SCHAUBER, Vera; SCHINDLER, Michael. *Rok se svatými*. Karmelitánské nakladatelství, 1994. ISBN 80-85527-75-8.

7.2 Prameny

Fakulta restaurování, Univerzita Pardubice. *Restaurátorský průzkum: Interiérová malířská výzdoba kaple sv. Františka Xaverského v Dolním Přímu*. Archiv Fakulty restaurování. Litomyšl, 2015.

KROUZ, Jarin; KROUZOVÁ Markéta. *Restaurátorský průzkum kaple sv. Františka Xaverského, zámek Dolní Přímu*. Dolní Přímu, 1996.

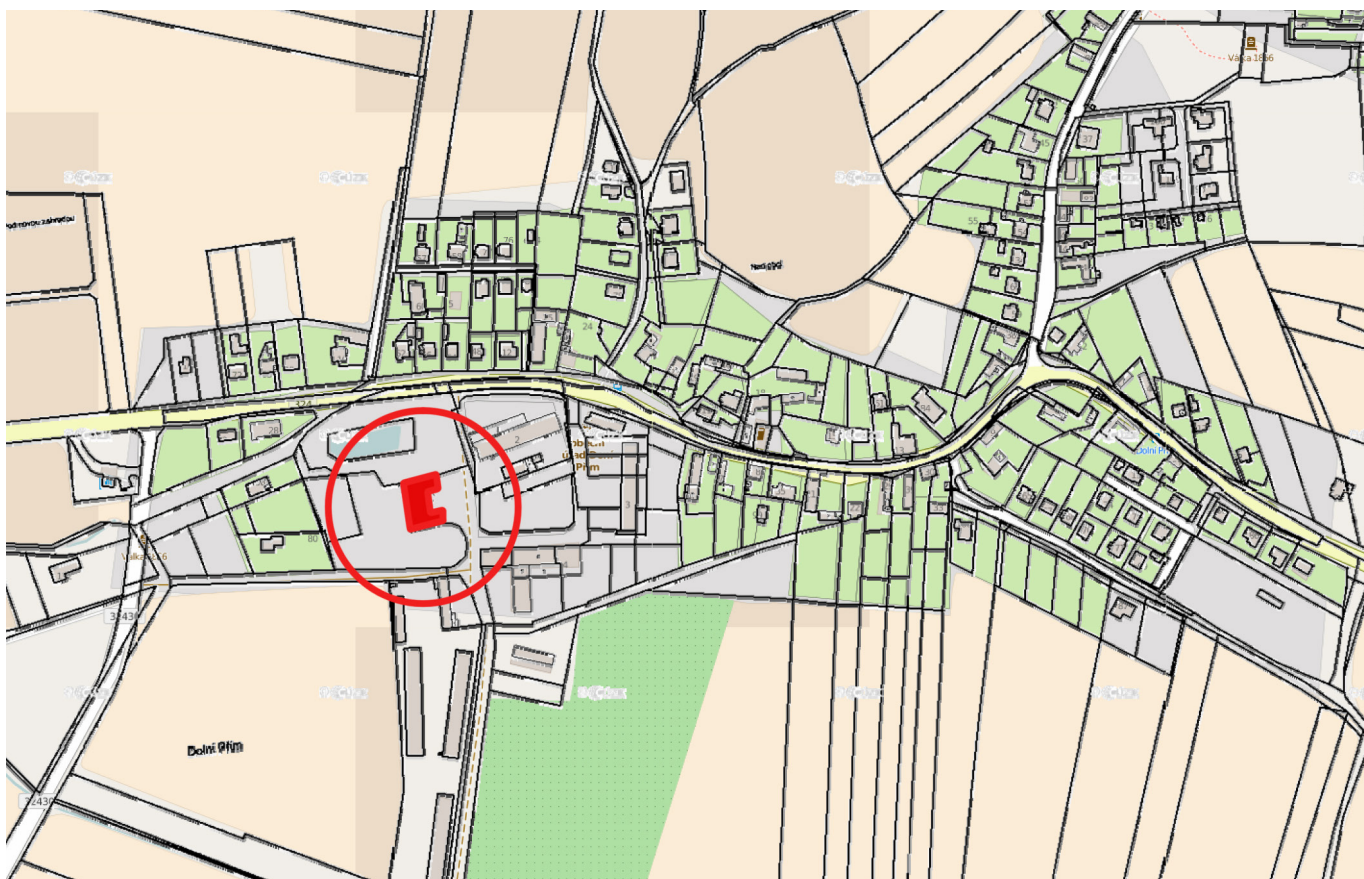
ZÁŘECKÁ, Klára. *Barokní zámek s kaplí sv. Františka Xaverského v Dolním Přímu*. Součást soukromého mailu adresovaného J. Vojtěchovskému (FR). 2015.

[http:// www.dolni-prim.cz/zamek-1627](http://www.dolni-prim.cz/zamek-1627)

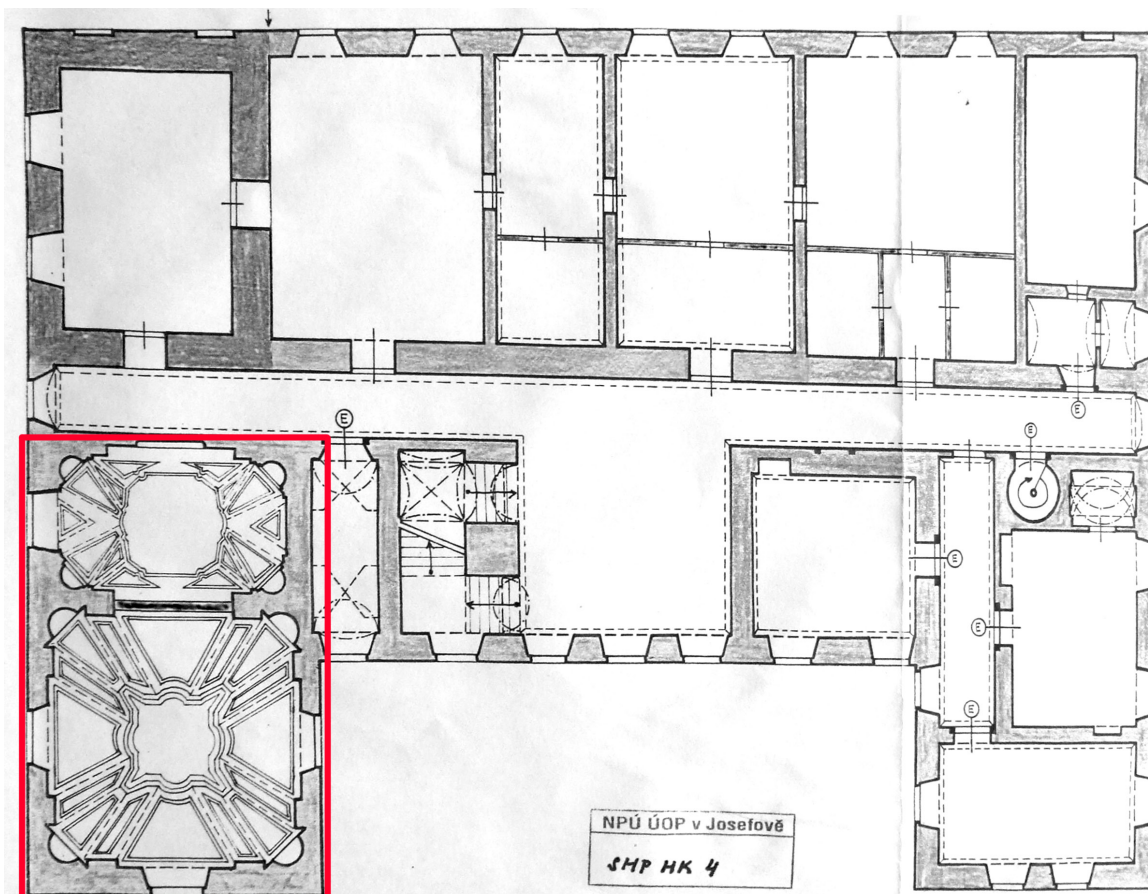
8. OBRAZOVÁ PŘÍLOHA

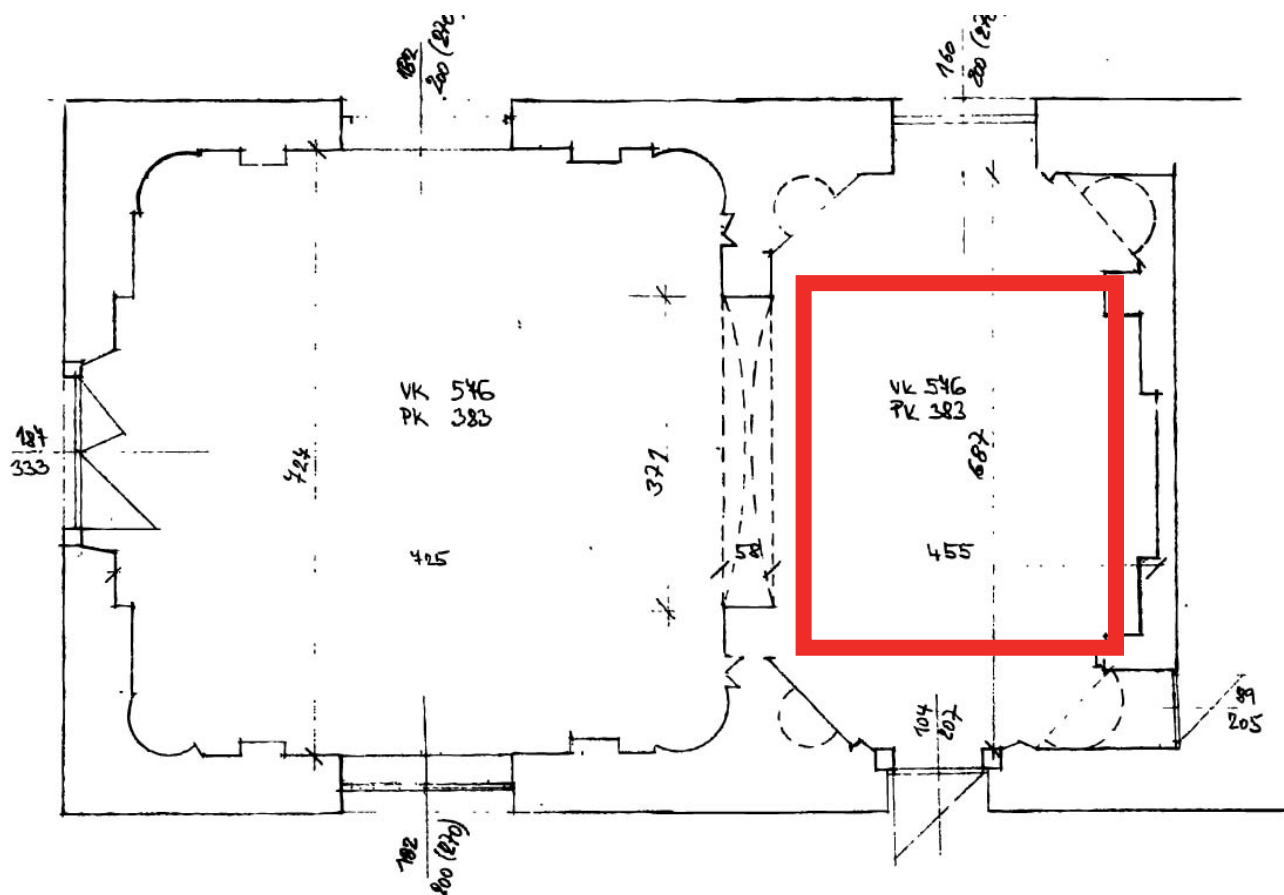
Obr. 16: Pohled na zámek a východní průčelí kaple sv. Františka Xaverského.

Obr. 17: Grafické znázornění polohy zámku v současné katastrální mapě. (<http://www.ikatastr.cz/>)

Obr. 18: Grafické vyznačení polohy kaple sv. Františka Xaverského v půdorysu zámku.

Obr. 19: Půdorys kaple sv. Františka Xaverského a grafické znázornění umístění malby v půdorysu. (rozměry jsou v cm)

Obr. 20: Pohled do presbytáře kaple z hlavní lodi. Na stropě se nachází malba s motivem sv. Františka Xaverského s krabem.

Obr. 21: Grafické panoramatické zobrazení stropu kaple. Stav v roce 2015.

Obr. 22: Stav díla před restarurováním.

Obr. 23: Část nástropní malby. Fotografie v razantním bočním nasvícení. Na snímku je možné vidět tmel kruhového půdorysu, pravděpodobně po starším, později změněném, nedochovaném štukovém profilu.

Obr. 24: Detail portrétu sv. Františka v razantním bočním nasvícení. Na snímku je zachycena hrubá struktura barevné vrstvy.

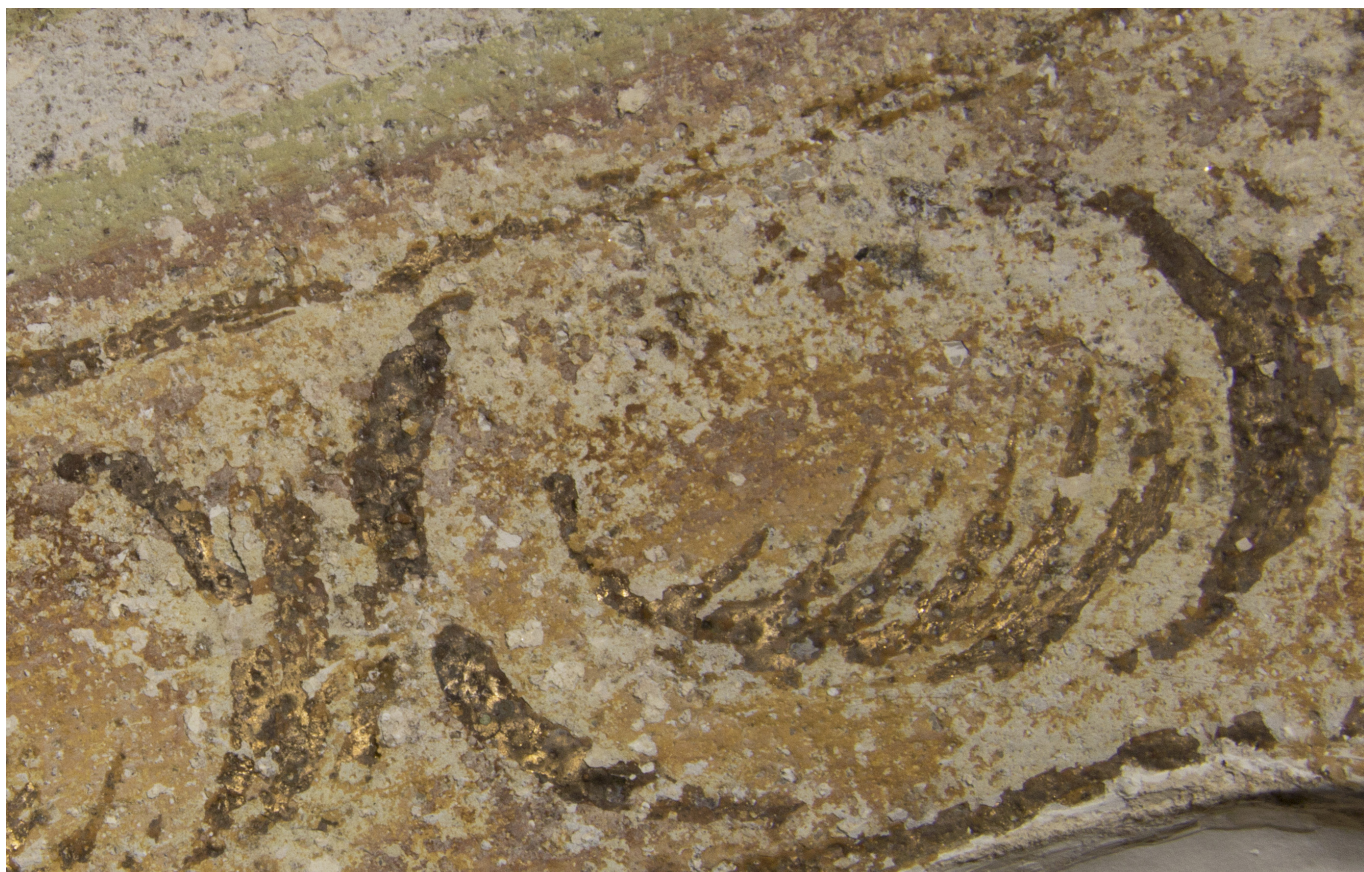
Obr. 25: Detail malby ruky sv. Františka v razantním bočním nasvícení. V bočním světle se zvýraznila hrubá struktura podkladového nátěru a poškození na malbě.

Obr. 26: Detail malby sutany sv. Františka v razantním bočním nasvícení. V bočním světle se zvýraznilo poškození škrábanci (vzniklé patrně při odkryvu) a ztráta barevné vrstvy. Dále lze vidět šedé linky rozkresby.

Obr. 27: Detail poškození v razantním bočním nasvícení. Světlo zvýraznilo defekty v barevné vrstvě a poškození prasklinami.

Obr. 30: Fragmentsy nezdegradovaného zlacení na iluzivním prelovcí ohraničujícím malbu.

Obr. 28: Grafická skica linek iluzivního vejcovce. Překreslení linek podle fotografie.

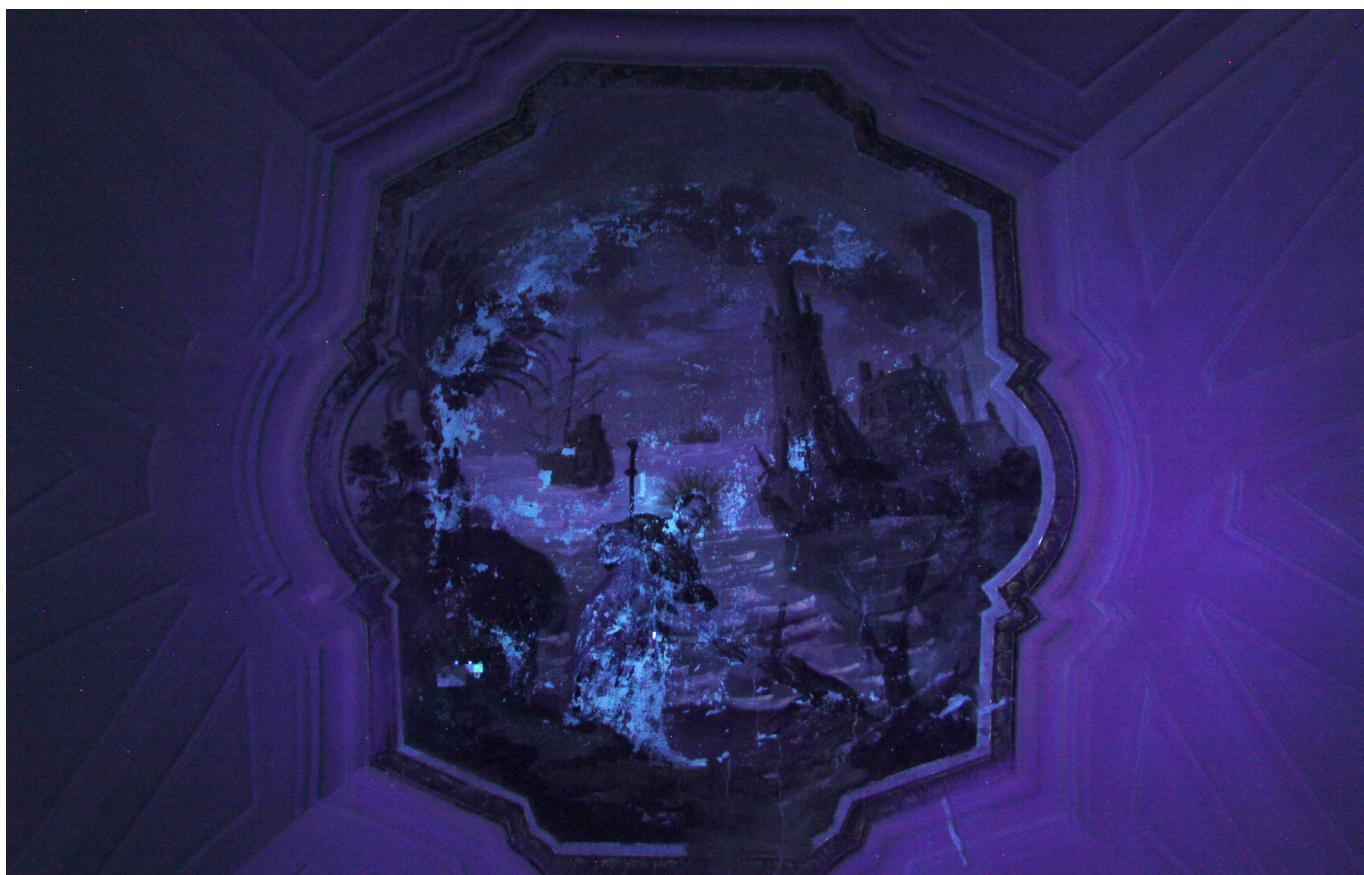

Obr. 29: Sken malby na kartonu - rekonstrukce malby iluzivního vejcovce. Malba byla provedena na papír vodovými barvami, v ornamentu byly použity slídové pigmenty. (Autoři: A. Beranová, R. Rajtářová)

Obr. 31: Celkový pohled na nástropní malbu v presbytáři, fotografie v denním světle.

Obr. 32: Celkový pohled na nástropní malbu v presbytáři, fotografie v UV nasvícení. Slabě luminují místa ztrát barevné vrstvy, kde je malba odhalena na podklad. Silnější fluorescence se nachází v místech sond z roku 1996, které byly patrně retušovány.

Obr. 33: Část malby po tmelení.

Obr. 34: Část malby po tmelení.

Obr. 35: Část malby po tmelení.

Obr. 36: Část malby v místě sondy po tmelení.

Obr. 37: Celkový pohled na malbu před restaurováním.

Obr. 38: Celkový pohled na malbu po restaurování.

Obr. 39: Část malby s figurou sv. Farntiška před restaurováním. Zde je vidět, že k nejrozsáhlejším ztrátám barevné vrstvy došlo v místě malby roucha světce.

Obr. 40: Část malby s figurou sv. Farntiška po restaurování.

Obr. 41: Část malby před restaurováním.

Obr. 42: Část malby po restaurování.

Obr. 43: Část malby (levá strana) před restaurováním. Barevnost malby je zde tlumena částečným překrytím bílým nátěrem, kterým byl celoplošně přestříkán interiér kaple.

Obr. 44: Část malby (levá strana) po restaurování.

Obr. 45: Část malby před restaurováním.

Obr. 46: Část malby po restaurování.

Obr. 47: Část malby před restaurováním.

Obr. 48: Část malby po restaurování.

Obr. 49: Část malby před restaurováním.

Obr. 50: Část malby po restaurování.

Obr. 51: Část malby v pravém dolním rohu (v místě přemalby) před restaurováním.

Obr. 52: Část malby v pravém dolním rohu po restaurování.

Obr. 53: Část malby oblohy a rámu před restaurováním.

Obr. 54: Část malby oblohy a rámu po restaurování.

Obr. 55: Část malby před restaurováním.

Obr. 56: Část malby po restaurování.

9. GRAFICKÁ PŘÍLOHA

9.1 Grafický zákřes poškození

	celek	5.789 m ²	100.00%
	praskliny	21.370 m	-
	oblast se ztrátami barevné vrstvy	1.356 m ²	23.42%
	druhotné zabílení po odkryvu	0.542 m ²	9.36%
	dutiny	0.311 m ²	5.37%
	tmel předcházející originálu	0.285 m ²	4.92%

9.2 Grafický zákřes restaurátorského zásahu

 místo čištění druhotného nátěru

 injektážní otvory

10. TEXTOVÉ PŘÍLOHY

10.1 Chemicko-technologický průzkum – Ing. Petra Lesniaková PhD. (2015)

10.2 Závazné stanovisko

10.3 Zápisy z kontrolních dnů

MIKROSKOPICKÝ PRŮZKUM VZORKŮ NÁSTĚNNÉ MALBY DOLNÍ PŘÍM, ZÁMECKÁ KAPLE SV. FRANTIŠKA XAVERSKÉHO

ZADAVATEL PRŮZKUMU

Ateliér restaurování nástěnné malby a sgrafita, Fakulta restaurování, Univerzita Pardubice

ZODPOVĚDNÝ RESTAURÁTOR / STUDENTI

Mgr. art. J. Vojtěchovský / A. Beranová, R. Rajtárová, J. Lhoták, 1. ročník magisterského studia

SPECIFIKACE OBJEKTU, LOKALIZACE OBJEKTU

Nástěnná malba, zámecká kaple sv. Františka Xaverského, Dolní Přím

ZADÁNÍ PRŮZKUMU, ODBĚR VZORKŮ

Počet a typ dodaných vzorků: 6, odběr provedl restaurátor

Zadání: stratigrafie povrchových úprav, složení vybraných vrstev

Lokalizace odběru vzorků: detailní snímky míst odběrů jsou uvedeny v příloze na konci dokumentu

Tab. 1: Přehled vzorků, lokalizace, popis.

Evidenční číslo	Označení, lokalizace, popis
8002/VP1	presbytář, zelená malba krajiny na stropě, souvrství s omítkou a podklady
8003/VP2	presbytář, malba na stropě (sonda), šedá barevná vrstva, souvrství s omítkou
8004/VP4	presbytář, malba oltáře vpravo, zelená malba iluzivní architektury, souvrství s omítkou a podkladovými (staršími) vrstvami
8005/VP5	presbytář, malba na stropě, šedá vrstva z pláště sv. Františka, souvrství s omítkou a podkladem
8006/VP6	loď, malba na stropě, kovová povrchová úprava iluzivního rámu, souvrství s omítkou a podklad
8007/VP7	presbytář, malba oltáře uprostřed (sonda), modré a zelené vrstvy s podkladem a omítkou

METODIKA PRŮZKUMU

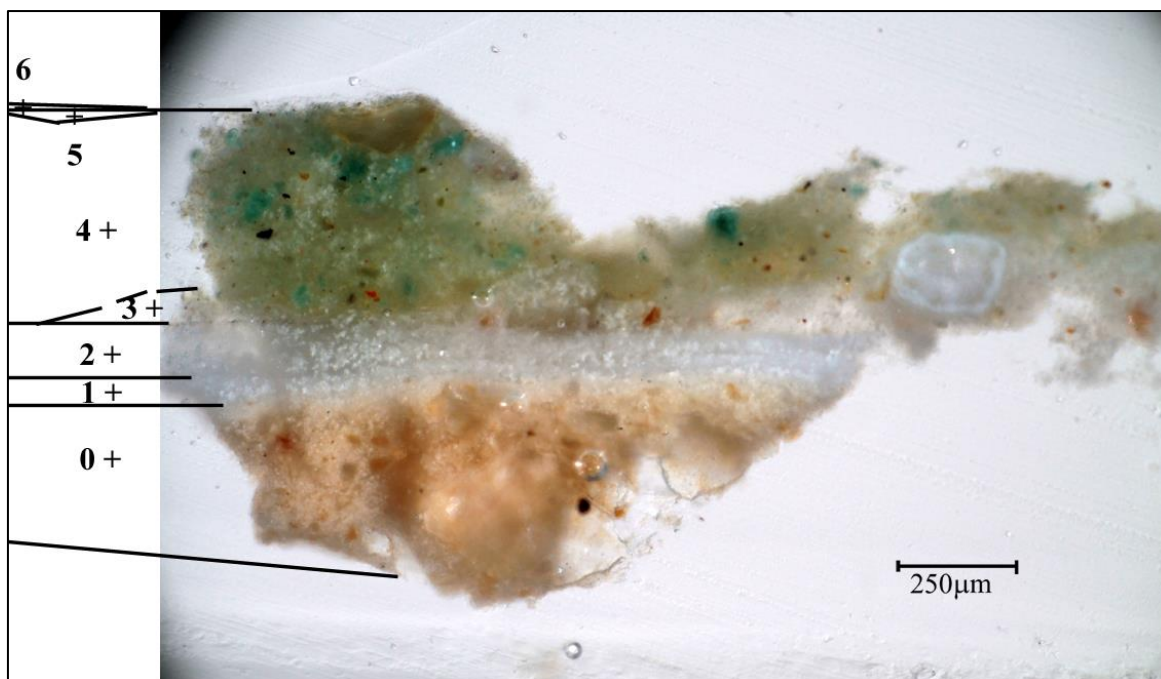
Stratigrafie povrchových úprav

Studium stratigrafie povrchových úprav bylo provedeno s využitím *mikroskopických technik* optické a skenovací elektronové mikroskopie (SEM). Vybrané úlomky vzorků byly zdokumentovány stereoskopickým mikroskopem SZM800 (Nikon). Ke studiu připravených nábrusů (příčných řezů) byl využit optický mikroskop Eclipse LV100D-U (Nikon), pozorování bylo provedeno v dopadajícím viditelném, modrém světle a UV záření. Pro mikroskopické pozorování byly vzorky zality do polyesterové pryskyřice Polylite 3203200 s tvrdidlem Norpol Peroxide 1, následně byly sbroušením připraveny příčné řezy (nábrusy). Jako imerzní kapalina byla při pozorování optickým mikroskopem použita demineralizovaná voda. Nábrusy byly fotograficky zdokumentovány digitálním fotoaparátem EOS 1100D (Canon). Nábrusy byly dále pozorovány pomocí elektronového mikroskopu Mira 3 LMU (Tescan). Snímky byly pořízeny v režimu zpětně odražených elektronů (BSE). Při měření byly použity nábrusy připravené pro optickou mikroskopii. Před měřením byly vzorky zvodivěny vrstvou uhlíku.

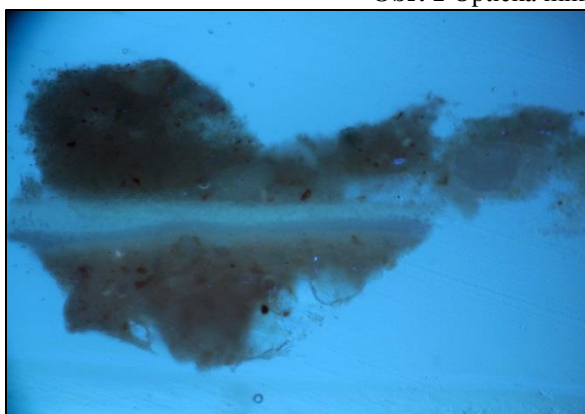
Materiálový průzkum omítek a barevných vrstev

Materiálový průzkum byl proveden na základě určení prvkového složení vybraných částí vzorků pomocí **skenovací elektronové mikroskopie s energiově disperzní analýzou** (SEM/EDX). K tomuto účelu byl využit elektronový mikroskop Mira 3 LMU (Tescan) s analytickým systémem Bruker Quantax 2000. Měření bylo provedeno na připravených nábrusech ve vysokém vakuu v režimu zpětně odražených elektronů (BSE). Před měřením byly nábrusy vzorků opatřeny vrstvou uhlíku. Výsledky prvkového složení analyzovaných míst jsou uvedeny v tabulkách na základě molárních procent následujícím způsobem: prvky s dominantním zastoupením jsou podtrženy, následují prvky s menším zastoupením, přičemž v závorkách jsou uvedeny prvky s minoritním zastoupením.

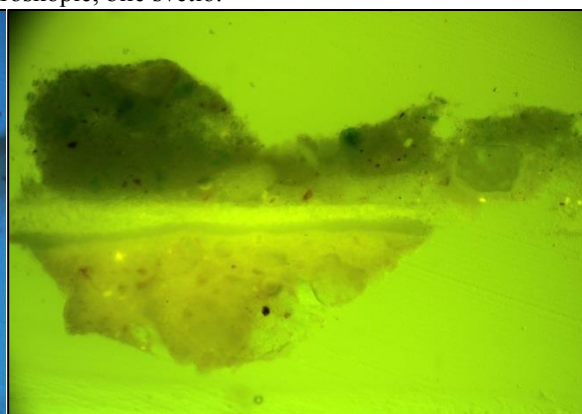
Vzorek 8002 / VP1, presbytář, malba na stropě, zelená malba krajiny

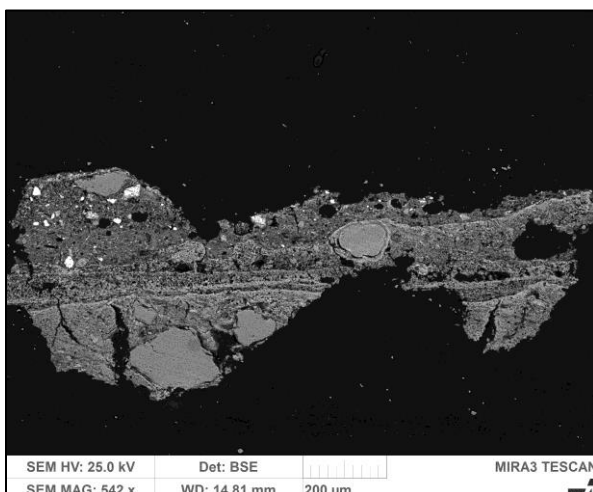
Obr. 1 Optická mikroskopie, bílé světlo.

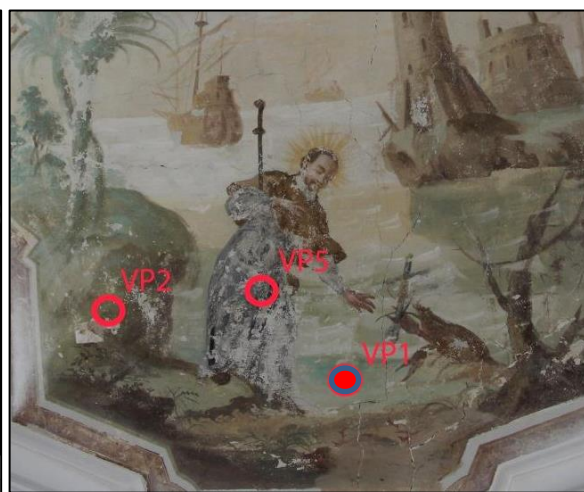
Obr. 2 Optická mikroskopie, UV záření.

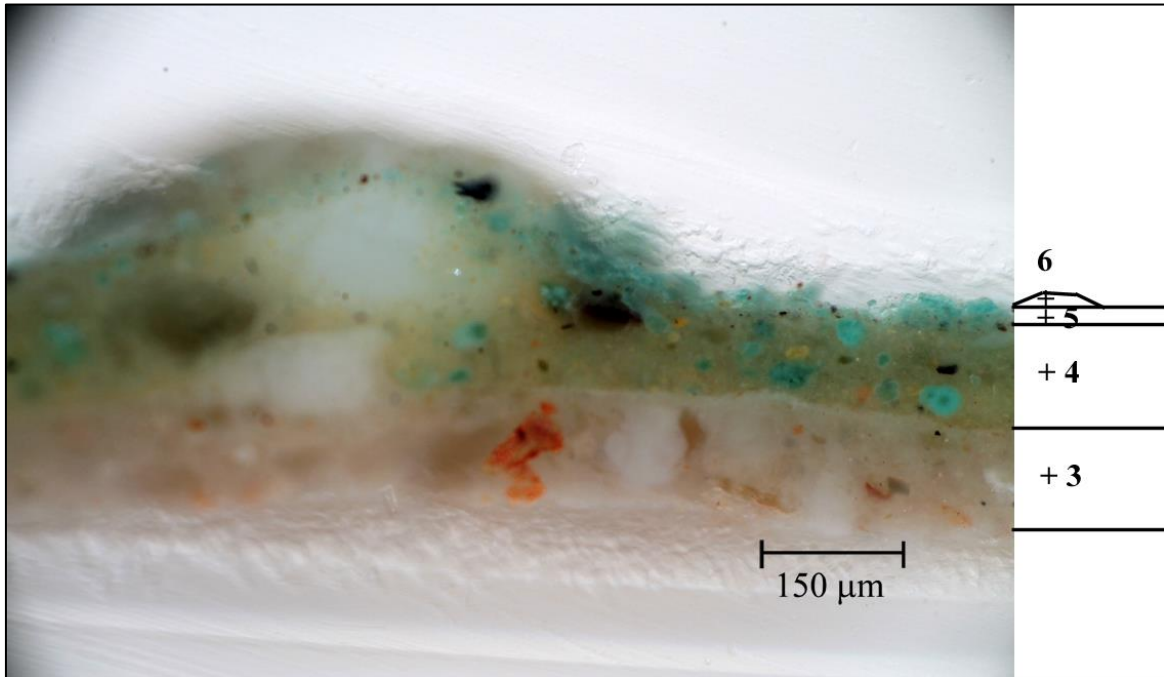
Obr. 3 Optická mikroskopie, modré světlo.

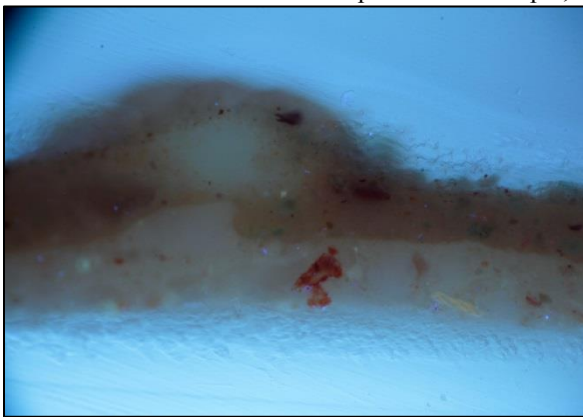
Obr. 4 Elektronová mikroskopie BSE.

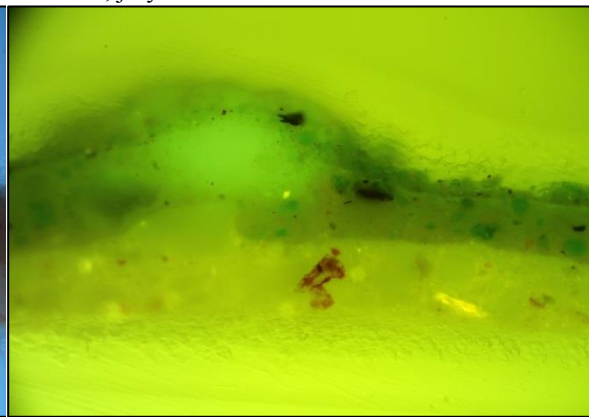
Obr. 5 Lokalizace místa odběru vzorku.

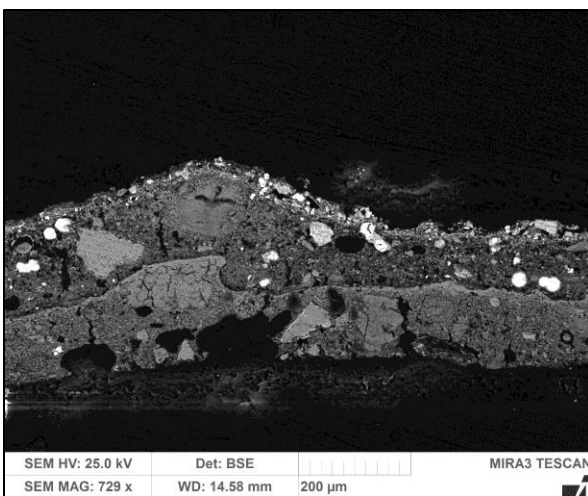
Obr. 6 Optická mikroskopie, bílé světlo, jiný úlomek vzorku.

Obr. 7 Optická mikroskopie, UV záření.

Obr. 8 Optická mikroskopie, modré světlo.

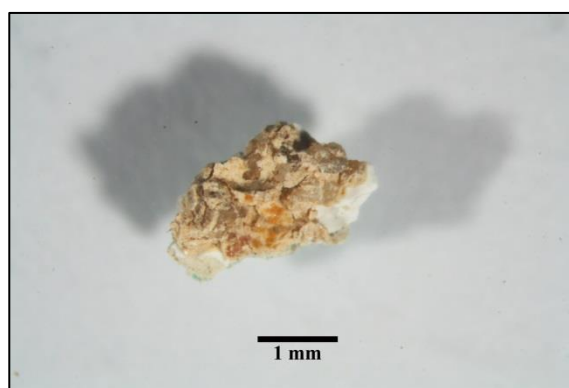
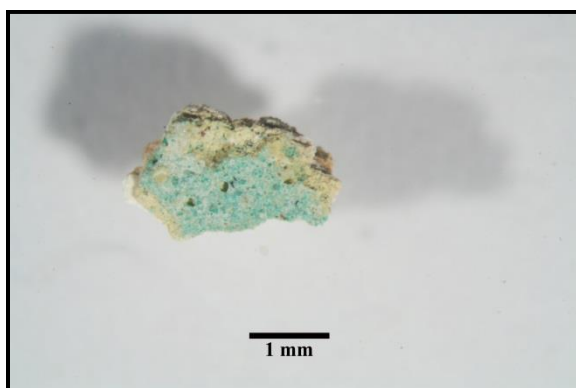
Obr. 9 Elektronová mikroskopie BSE.

Obr. 10 Lokalizace místa odběru vzorku.

Tab. 2: Výsledky mikroskopického průzkumu, vzorek VP1 - 8002.

Číslo vrstvy	Popis vrstvy, optická mikroskopie	Složení vrstvy - elektronová mikroskopie s prvkovou analýzou (SEM/EDX)
6.	fragmenty bílé vrstvy nebo depozity	<u>Ca</u> (Cu, S): uhličitan vápenatý, sloučeniny mědi jsou patrně kontaminací z předcházející vrstvy
5.	tenká zelená vrstva, obsahuje větší zelené částice	<u>Cu</u> , Ca (Si, Al, S, Cl, Mg): uhličitan vápenatý, zem zelená, křemenná zrna, měďnatý pigment <u>Cu</u> , zelené částice sloučenin mědi s různým obsahem chloru <u>Cu</u> , Cl až <u>Cu</u> (Cl), okr, umbra
4.	silná světle zelená vrstva, obsahuje větší oválné zelené a žluté až oranžové částice	<u>Ca</u> , Cu (Si, Mg, Fe, Al): uhličitan vápenatý, zelené částice sloučenin mědi s různým obsahem chloru <u>Cu</u> , Cl až <u>Cu</u> (Cl), umělý malachit, nelze vyloučit jiný měďnatý pigment, zem zelená, křemenná zrna, okr, železitá červeň, ojediněle suřík, jedna lesklá tmavá částice <u>As</u> , <u>Ni</u> (Co), nespecifikována
3.	narůžovělá silná vrstva, ojediněle oranžové částice, patrně nanosená ve dvou krocích	<u>Ca</u> (Si, Al, Cu, Mg): uhličitan vápenatý, patrně vápenné vměstky, sloučeniny mědi jsou patrně kontaminací z následující vrstvy, silikátová zrna, zaznamenána možná hydraulická částice <u>Si</u> , <u>Ca</u> , Al (Mg), blíže nespecifikována
2.	bílá/našedlá , nečistoty, srovnatelná s vrstvou 3 vzorku 8003	<u>Ca</u> : uhličitan vápenatý
1.	bílá , podobná vrstvě 2 vzorku 8003	<u>Ca</u> : uhličitan vápenatý
0.	povrchová část vrstvy s kamenivem, předpokládané omítky , případně hrubozrnného nátěru, světle béžový odstín	matrix <u>Ca</u> (Si, Al, Mg, Fe, K): uhličitan vápenatý – obsahuje bílé vzdušné vápno, drobná zrna většinou o složení <u>Si</u> , <u>Al</u> , Ca (Mg, Fe, K), která mívají lem obohacený o <u>Ca</u> , blíže nespecifikována plnivo : převážně křemenná zrna <u>Si</u>

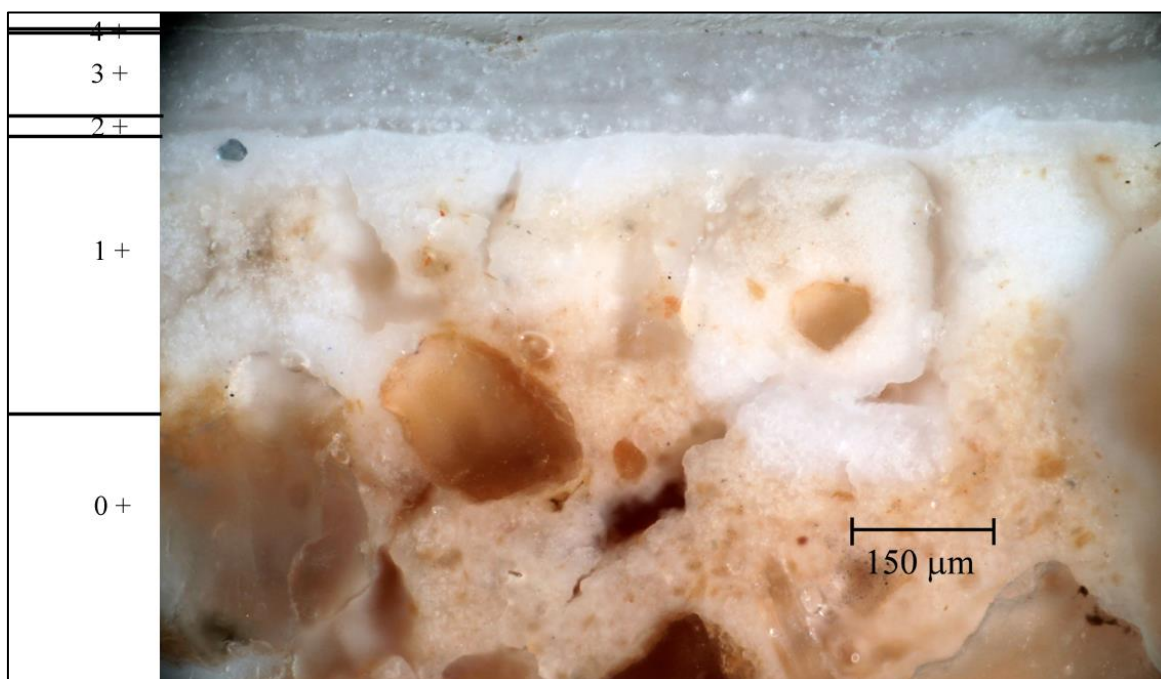
Obr. 11, 12 Stereomikroskopie - dokumentace vzorku z pohledové a spodní strany.

Shrnutí:

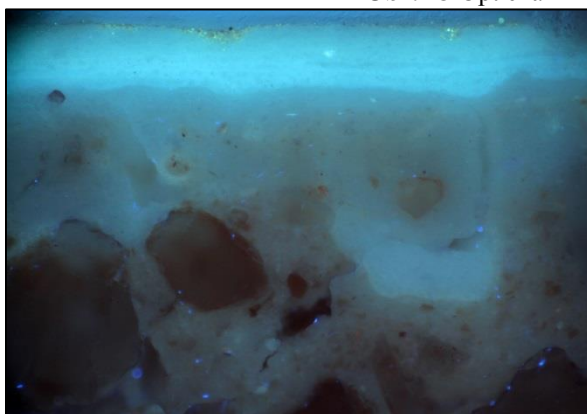
Vzorek obsahuje světle béžovou vrstvu s kamenivem - předpokládaný povrch omítky (0) a barevné povrchové úpravy - barevné vrstvy (1-6).

V omítce byla zaznamenána zejména křemenná zrna. Pojivo obsahuje bílé vzdušné vápno. Lze předpokládat mírně hydraulický charakter malty. Povrch omítky je pokryt tenkou vrstvou uhličitanu vápenatého, tzv. vápennou kůží. Lze předpokládat, že byla omítka před nanesením dalších vrstev na povrchu zkarbonatovaná.

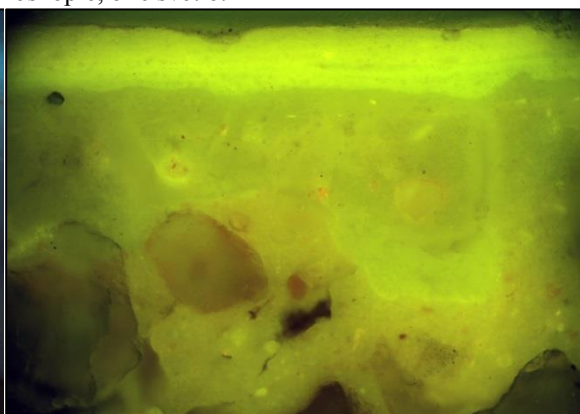
Na povrchu omítky (0) se vyskytují dvě bílé/našedlé vrstvy 1,2 s uhličitanem vápenatým, vrstva 2 na sobě nese místy nečistoty. Následuje silnější narůžovělá vrstva 3, silnější žluto-zelená vrstva 4 a tenčí zelená vrstva 5. Ve žlutozelené vrstvě 4 se vyskytuje umělý malachit, přítomnost jiného měďnatého pigmentu nelze vyloučit. Vrstva 5 je probarvená zeleným blíže nespecifikovaným měďnatým pigmentem a zemí zelenou. Některé zelené částice vyskytující se ve vrstvách 4 a 5 obsahují kromě mědi malé množství chloru. Původ pigmentů na bázi sloučenin mědi nelze blíže určit, zároveň nelze zcela vyloučit jejich původní modrou barevnost. Barevné vrstvy obsahují další pigmenty specifikované v přehledové tabulce vrstev výše. Na povrchu vzorku se ojediněle vyskytují fragmenty světlé vrstvy 6 nebo depozity.

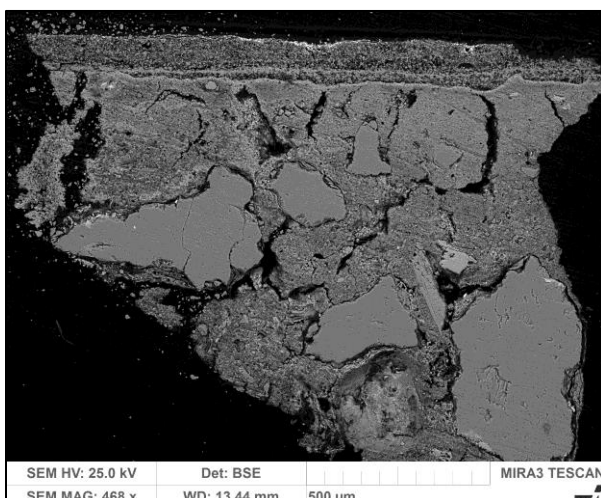
Obr. 13 Optická mikroskopie, bílé světlo.

Obr. 14 Optická mikroskopie, UV záření.

Obr. 15 Optická mikroskopie, modré světlo.

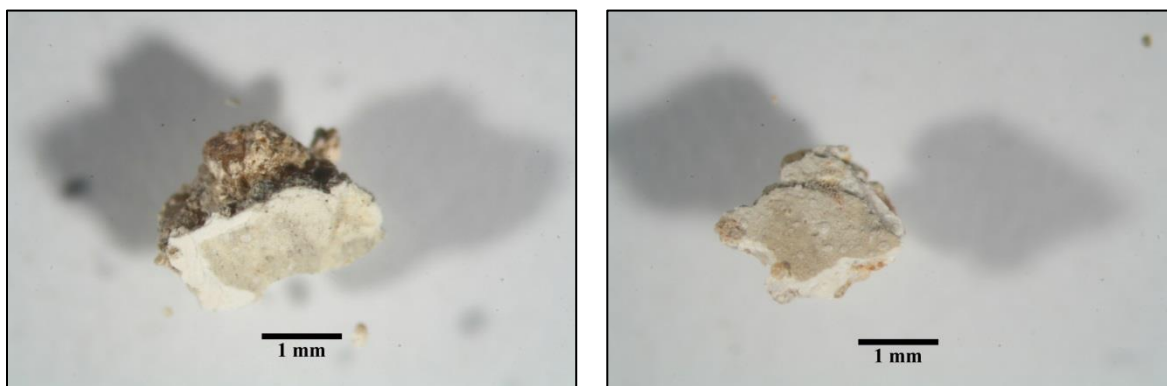
Obr. 16 Elektronová mikroskopie BSE.

Obr. 17 Lokalizace místa odběru vzorku.

Tab. 3: Výsledky mikroskopického průzkumu, vzorek VP2 - 8003.

Číslo vrstvy	Popis vrstvy, optická a elektronová (SEM, BSE) mikroskopie
4.	fragmenty světlé vrstvy, UV fluorescence charakteristická pro zinkovou bělobu
3.	silnější bílá/našedlá vrstva, nečistoty, srovnatelná s vrstvou 2 vzorku 8002
2.	tenčí bílá/našedlá vrstva, srovnatelná s vrstvou 1 vzorku 8002
1?.	bílá vrstva, pravděpodobně vápenná vrstva nebo je vrstva součástí povrchu omítky
0.	povrchová část vrstvy s kamenivem, předpokládané omítky případně hrubozrnného nátěru, světle béžový odstín

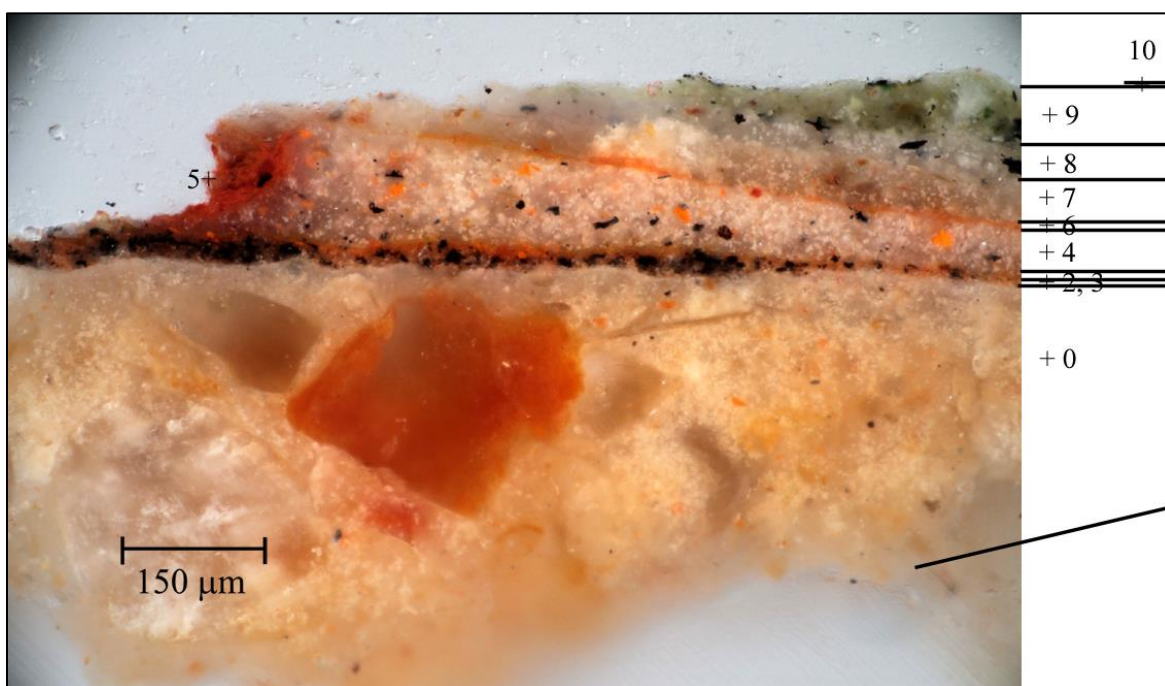

Obr. 18, 19 Stereomikroskopie - dokumentace vzorku z pohledové a spodní strany.

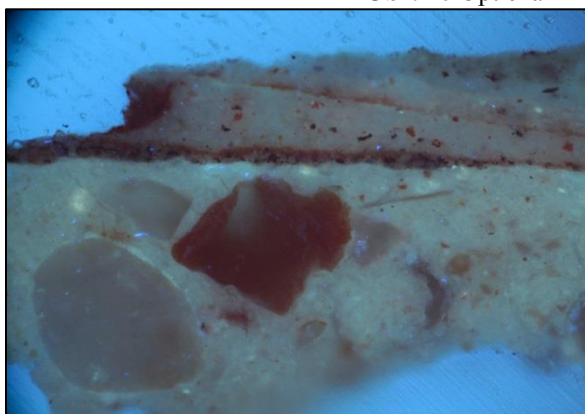
Shrnutí:

Vzorek obsahuje světle béžovou vrstvu s kamenivem (0), předpokládaný povrch omítky a barevné povrchové úpravy, vrstvy 1 až 4.

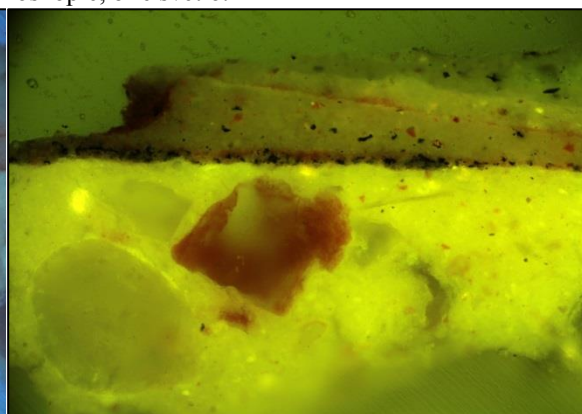
Na omítce se nalézá silnější bílá vápenná vrstva 1, nelze zcela vyloučit, že je součástí omítky. Následují dvě našedlé povrchové úpravy (2, 3) a nesouvislá béžová velmi tenká vrstva 4. Vzhledem k přítomnosti zinkové běloby lze předpokládat, že vrstva 4 nevznikla dříve než kolem roku 1834.

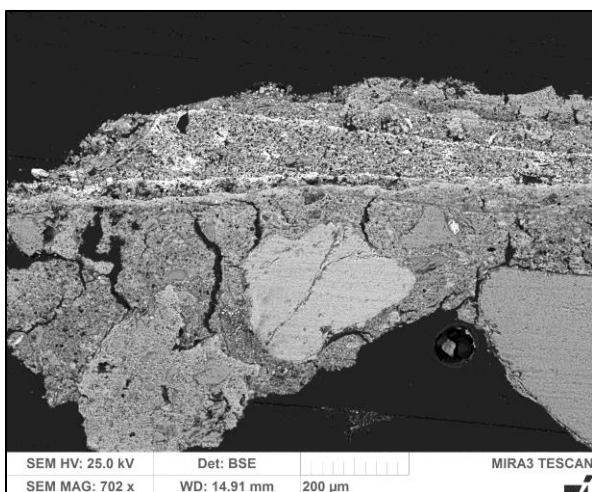
Obr. 20 Optická mikroskopie, bílé světlo.

Obr. 21 Optická mikroskopie, UV záření.

Obr. 22 Optická mikroskopie, modré světlo.

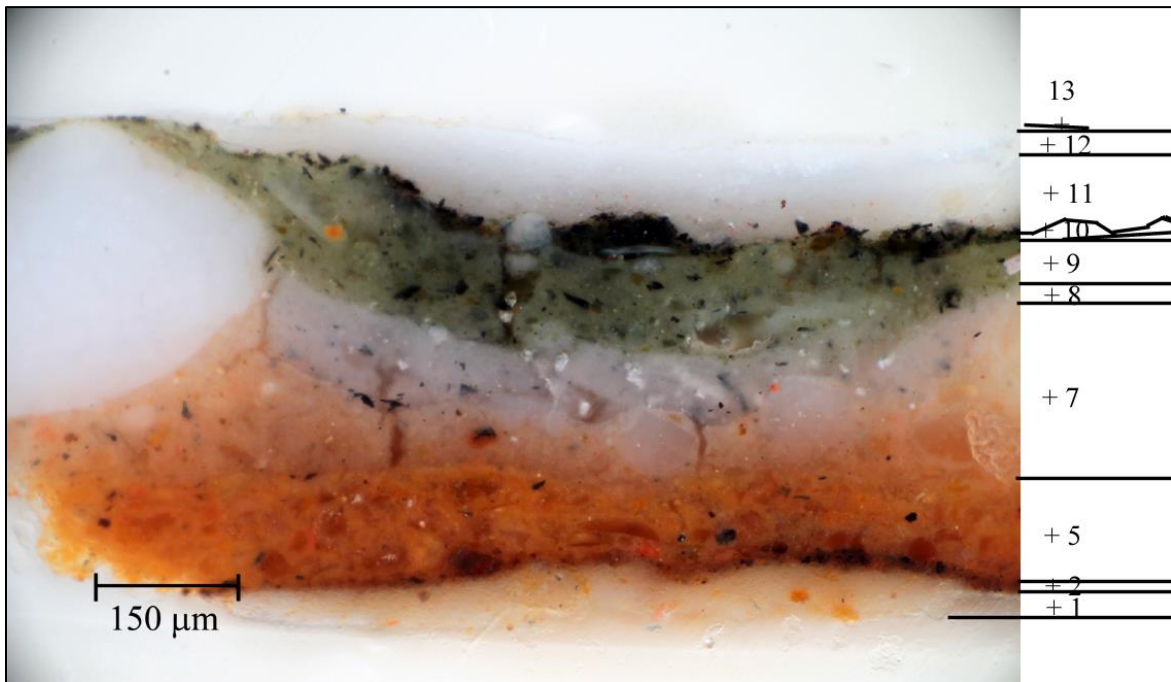

Obr. 23 Elektronová mikroskopie BSE.

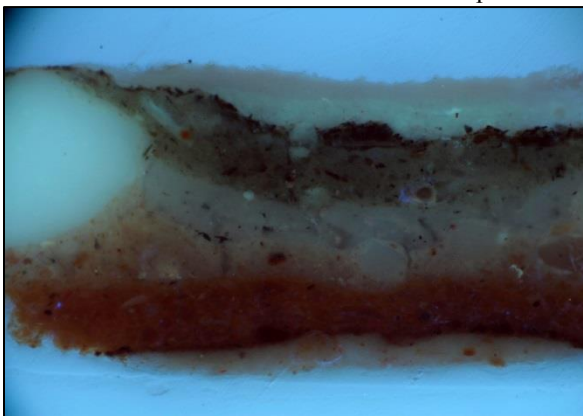

Obr. 24 Lokalizace místa odběru vzorku.

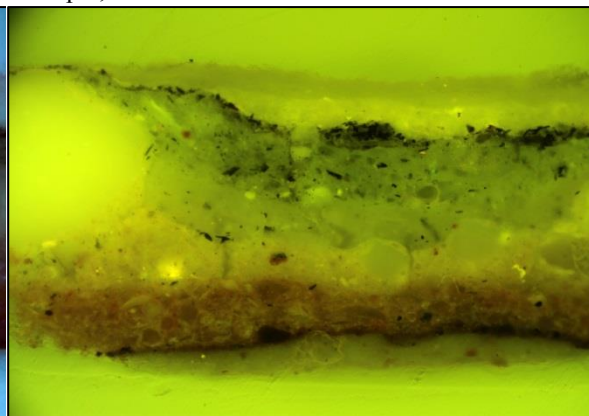

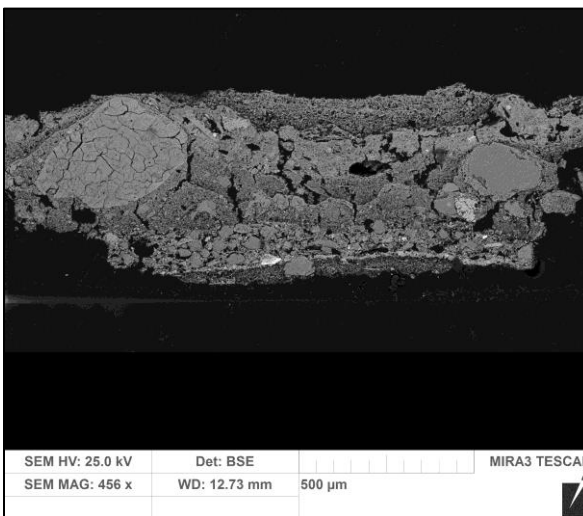
Obr. 25 Optická mikroskopie, bílé světlo.

Obr. 26 Optická mikroskopie, UV záření.

Obr. 27 Optická mikroskopie, modré světlo.

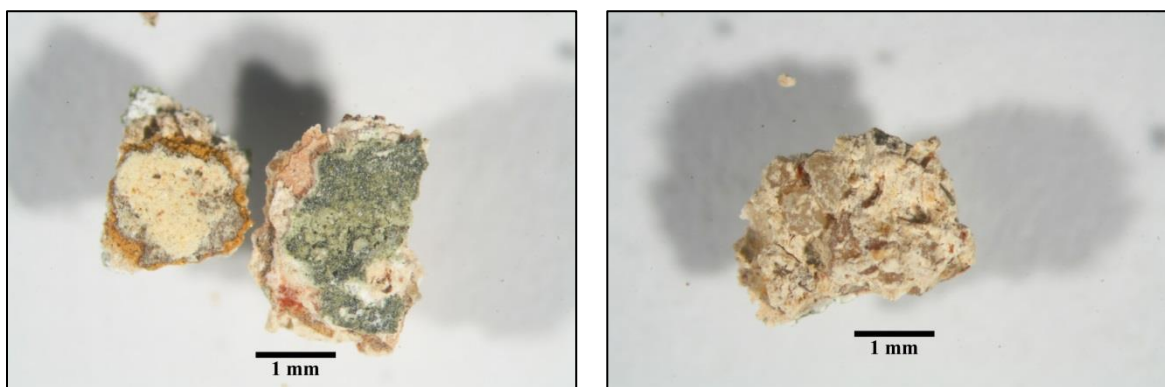
Obr. 28 Elektronová mikroskopie BSE.

Obr. 29 Lokalizace místa odběru vzorku.

Tab. 4: Výsledky mikroskopického průzkumu, vzorek VP4 - 8004.

Číslo vrstvy	Popis vrstvy, optická mikroskopie	Elektronová mikroskopie s prvkovou analýzou (SEM/EDX)
13.	nesouvislá velmi tenká vrstva	vrstva neanalyzována, může se jednat o depozity
12.	bílá silná vrstva	<u>Ca</u> (Mg, Si, S, Al): uhličitán vápenatý
11.	bílá silná vrstva, fragment	<u>Ca</u> (Mg, Si, Al, S): uhličitán vápenatý
10.	nesouvislá tmavě zelená vrstva s uhlikatou černí	<u>Ca</u> (Si, Fe, K, Mg, Al): čern na bázi uhlíku, zem zelená
9.	zelená vrstva	<u>Ca</u> (Fe, Si, K, Mg, Al): uhličitán vápenatý, zem zelená, červená hlinka/okr, uhlikatá čern
8.	bílá vrstva s uhlikatou černí, podobná vrstvě 4 vzorku 8006 a vrstvě 3 vzorku 8007	<u>Ca</u> : uhličitán vápenatý
7.	silnější růžovo-okrová vrstva, podobná vrstvě 2 vzorku 8007	<u>Ca</u> (Si, S, Al): uhličitán vápenatý, větší křemenná a silikátová zrna, okr, umbra
6.	tenká nesouvislá červená vrstva	<u>Ca</u> (Pb, Al, Si, Fe): uhličitán vápenatý, suřík, čern na bázi uhlíku
5.	silná červená vrstva s většími průhlednými zrny	<u>Si</u> , <u>Ca</u> (Al, Fe, K, Ti): železitá červen, větší křemenná a silikátová zrna
4.	silnější narůžovělá vrstva s uhlikatou černí	<u>Ca</u> (Pb, Al, Si, Fe): uhličitán vápenatý, suřík, čern na bázi uhlíku, červená hlinka, větší křemenná a silikátová zrna
3.	tenká červená	<u>Ca</u> (Pb, Si, Fe, Al): uhličitán vápenatý, suřík, červená hlinka
2.	tenká tmavá vrstva s uhlikatou černí, červený až hnědý pigment	<u>Ca</u> (Si, Fe, Mn, Pb, Al): umbra, uhlikatá čern
1.	světle žlutá , okrové částice	<u>Ca</u> (Si, Fe, Al): uhličitán vápenatý, okr, křemenná zrna
0.	povrchová část vrstvy s kamenivem, předpokládané omítky nebo hrubozrnného nátěru, běžový odstín	matrix <u>Ca</u> (Si, Al, Mg, Fe): na bázi bílého vzdušného vápna <u>Ca</u> (Si, Al), obsahuje hrudku bílého vzdušného vápna s drobnými silikátovými zrny, tato zrna většinou o složení <u>Si</u> , Al (Mg, Fe, Ca, K) se nacházejí i jinde v matrix, mívají lemm obohacený o <u>Ca</u> plnivo : křemenná zrna <u>Si</u> , silikátová zrna <u>Si</u> , Al, K (Na) nebo <u>Si</u> , <u>Al</u> (Fe, Ti), červené částice s vysokým obsahem železa <u>Fe</u> , Si, Mg, Ca, Al (Ti, K)

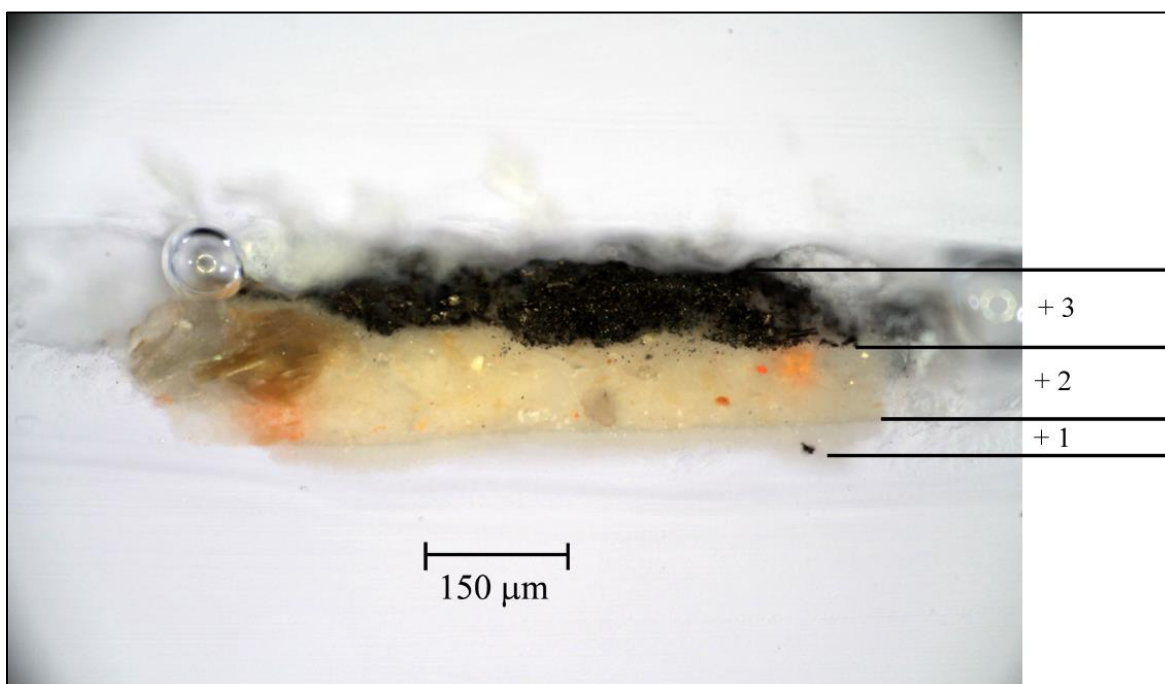
Obr. 30, 31 Stereomikroskopie - dokumentace vzorku z pohledové a spodní strany.

Shrnutí:

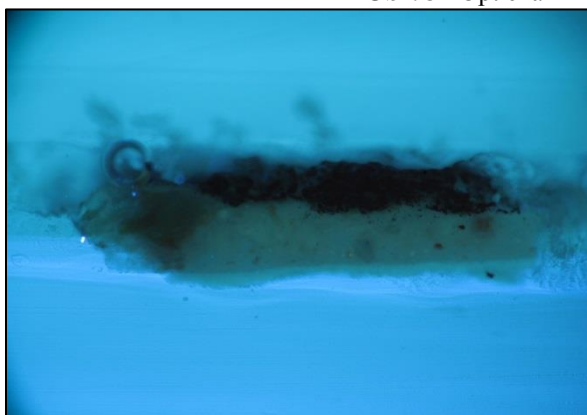
Vzorek je složen z povrchu předpokládané omítky (0) a barevných vrstev 1 až 13.

Omítka obsahuje větší křemenná a silikátová zrna. Pojivo omítky obsahuje bílé vzdušné vápno. Nelze vyloučit mírně hydraulický charakter malty.

Sled barevných vrstev je výsledkem vyhodnocení stratigrafie dvou úlomků vzorků. Lze předpokládat přítomnost světle žluté vrstvy 1 na povrchu omítky (0) s tenkou tmavou načervenalou linkou (2). Dále je přítomna tenká červená vrstva 3, silnější narůžovělá vrstva 4, silná červená vrstva 5 a tenká červená linka 6. Následuje zelená vrstva přemalby (9) pravděpodobně nanesená na dvě podkladové vrstvy 7, 8 a další tmavě zelená vrstva 10 tvořící souvrství s vrstvou 9. Následují fragmenty dvou bílých vrstev 11, 12 a patrně také fragmenty velmi tenké vrstvy 13.

Obr. 32 Optická mikroskopie, bílé světlo.

Obr. 33 Optická mikroskopie, UV záření.

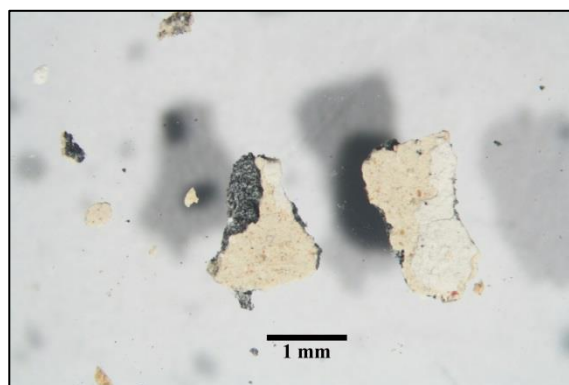
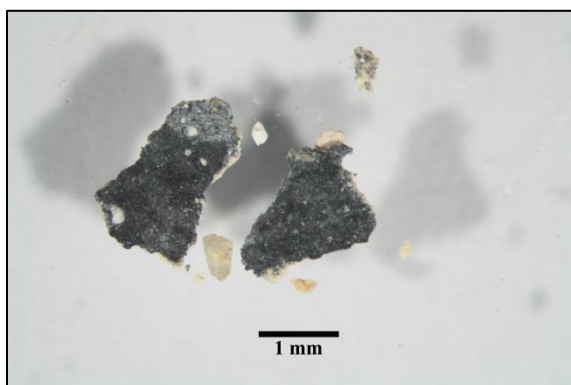
Obr. 34 Optická mikroskopie, modré světlo.

Obr. 35 Lokalizace místa odběru vzorku.

Tab. 5: Výsledky mikroskopického průzkumu, vzorek VP5 - 8005.

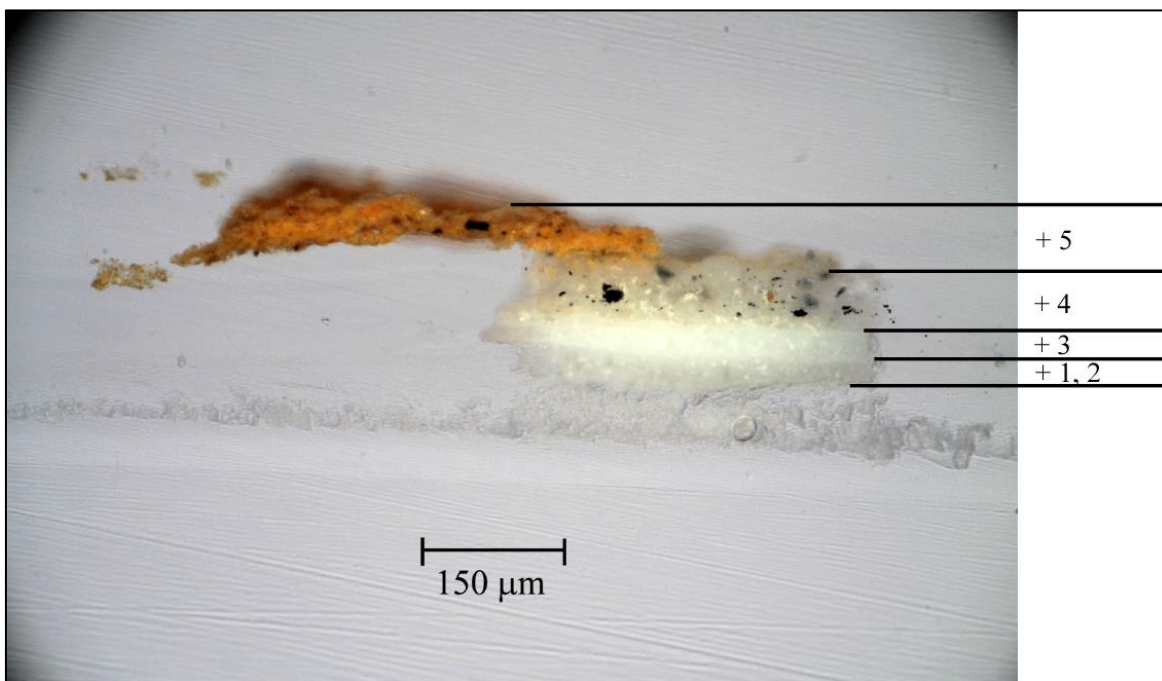
Číslo vrstvy	Popis vrstvy, optická mikroskopie
3.	černá vrstva, uhlíkatá čern
2.	silnější běžová vrstva, místy částice oranžové až červené barevnosti
1.	běžová/bílá vrstva, nečistoty na povrchu, patrně srovnatelná s vrstvou 2 vzorku 8002 nebo vrstvou 3 vzorku 2003

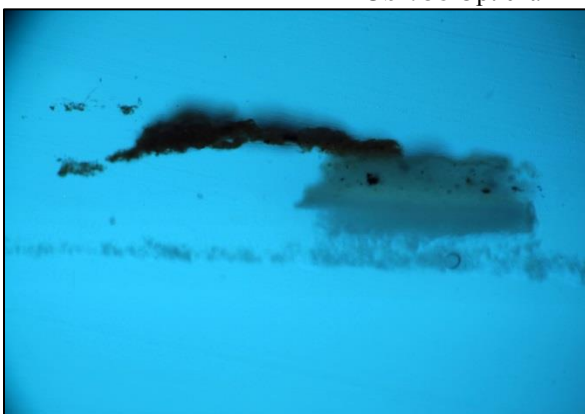
Obr. 36, 37 Stereomikroskopie - dokumentace vzorku z pohledové a spodní strany.

Shrnutí:

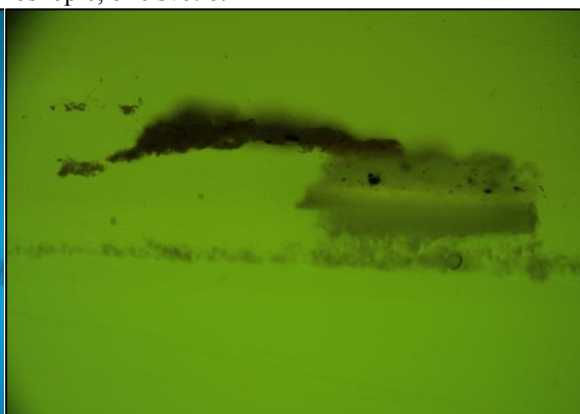
Vzorek obsahuje fragmenty světlé našedlé (1) a béžové (2) vrstvy. Následuje silnější černá/šedá vrstva. Nelze zcela jednoznačně určit, zda není povrch vzorku ještě pokryt tenkou černou vrstvou.

Obr. 38 Optická mikroskopie, bílé světlo.

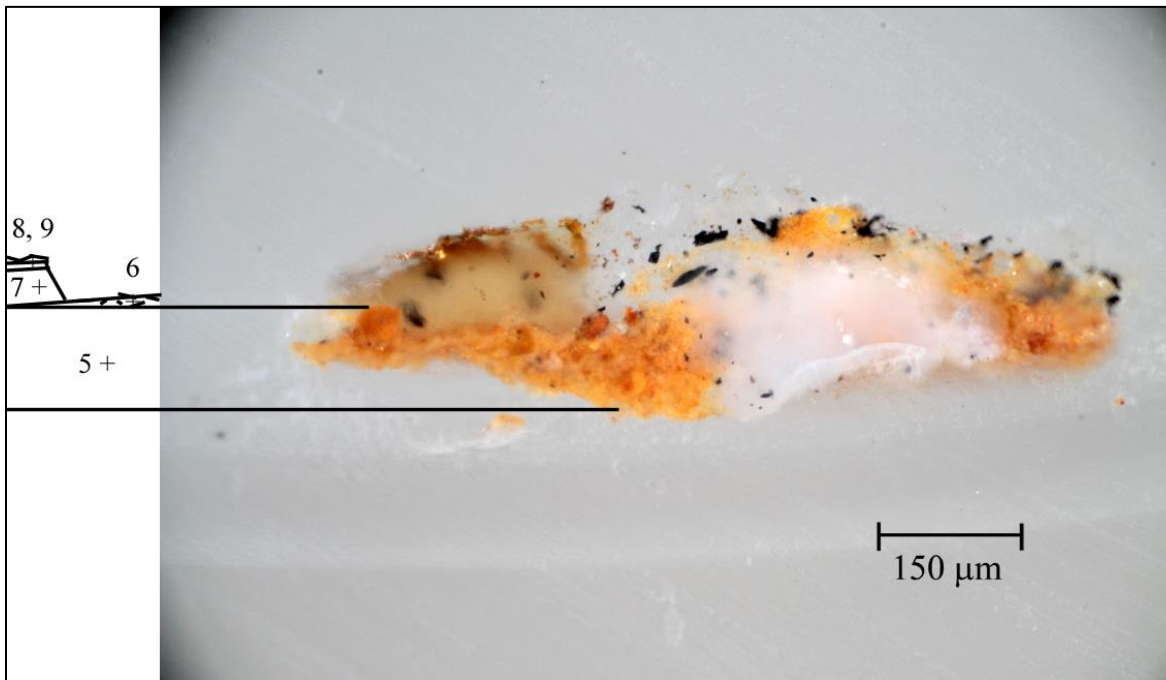
Obr. 39 Optická mikroskopie, UV záření.

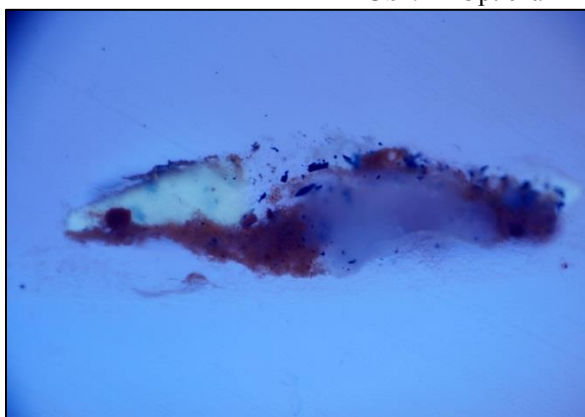
Obr. 40 Optická mikroskopie, modré světlo.

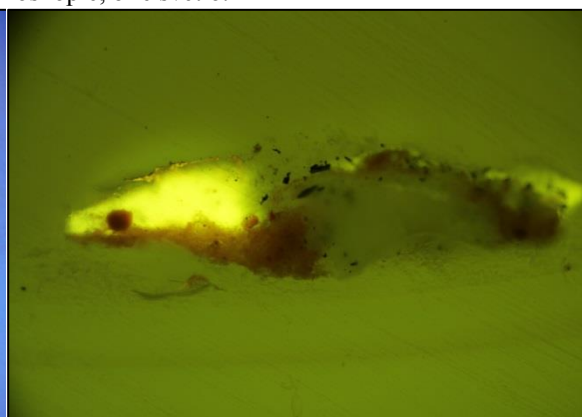
Obr. 41 Lokalizace místa odběru vzorku.

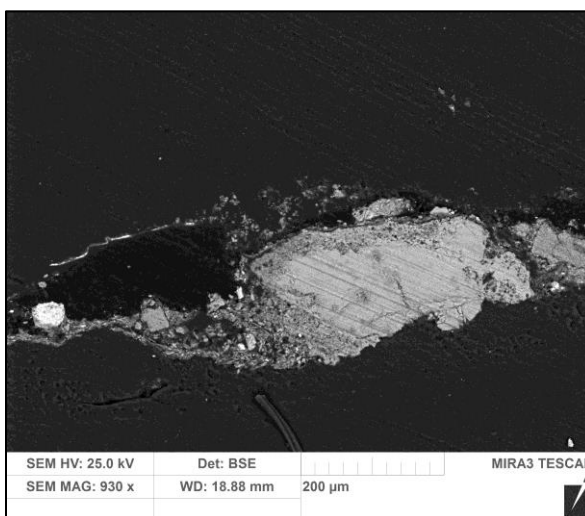
Obr. 42 Optická mikroskopie, bílé světlo.

Obr. 43 Optická mikroskopie, UV záření.

Obr. 44 Optická mikroskopie, modré světlo.

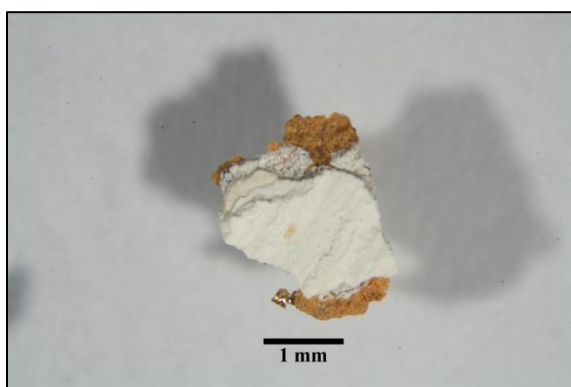
Obr. 45 Elektronová mikroskopie BSE.

Obr. 46 Lokalizace místa odběru vzorku.

Tab. 6: Výsledky mikroskopického průzkumu, vzorek VP6 - 8006.

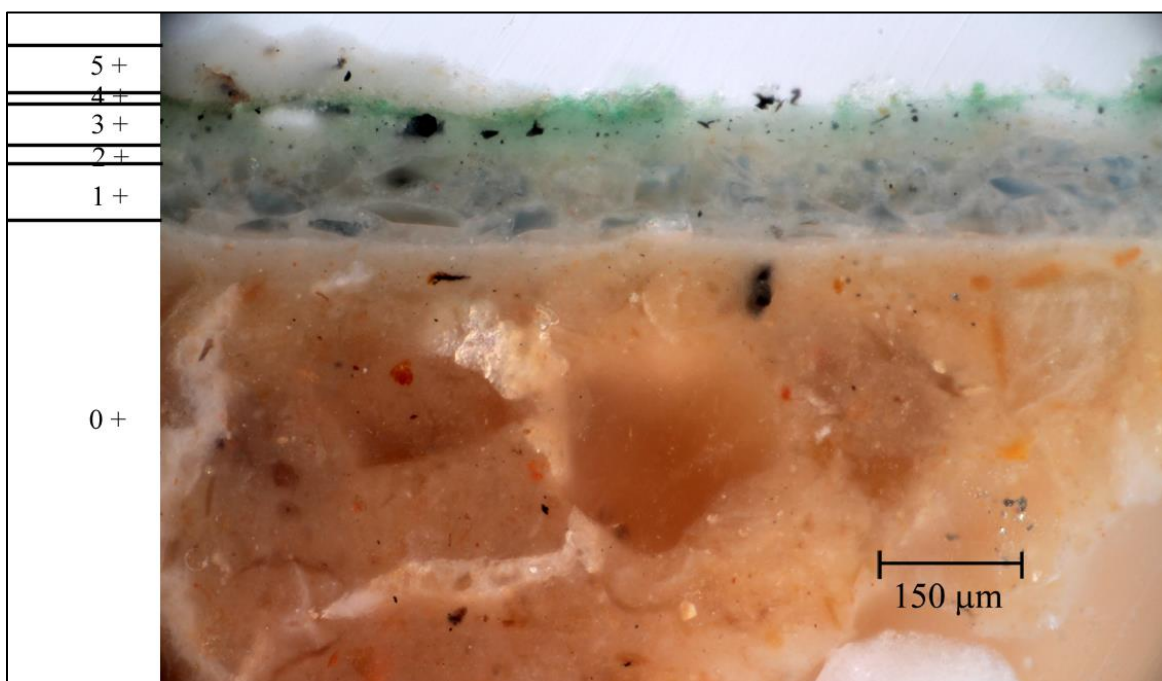
Číslo vrstvy	Popis vrstvy, optická a elektronová mikroskopie (SEM)	Složení vrstvy - elektronová mikroskopie s prvkovou analýzou (SEM/EDX)
9.	pozlacovačská technika, žlutý kov	<u>Cu</u> (Zn): měď s příměsí zinku - metal nebo prášková bronz
8.	fragment okrové vrstvy?	vrstva neanalyzována
7.	fragment bílé vrstvy, světlá UV luminiscence	<u>C</u> : převážně organická vrstva
6.	fragменты červené vrstvy s částicemi uhlíkaté černě?	<u>Si</u> , <u>Al</u> (Fe, K, Mg): červená hlínka, uhlíkatá čern
5.	silná červená vrstva	<u>Si</u> , <u>Al</u> (Fe, K, Mg): červená hlínka
4.	nesouvislá silná světle šedá vrstva s černými částicemi (uhlíkatá čern), srovnatelná s vrstvou 8 vzorku 8004 a vrstvou 3 vzorku 8007	vrstva neanalyzována
3.	fragment bílé vrstvy, luminiscence v UV záření dožluta	vrstva neanalyzována
1., 2.	fragment patrně dvou bílých vrstev	vrstva neanalyzována

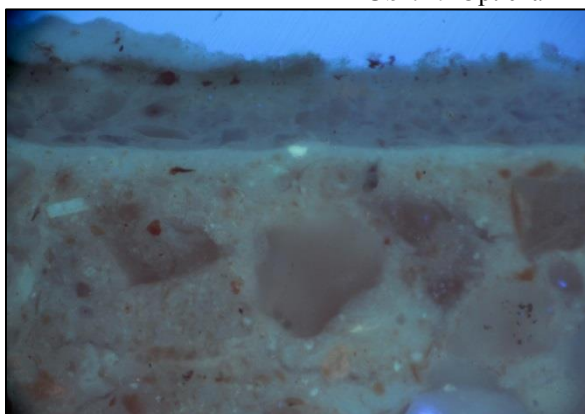
Obr. 47, 48 Stereomikroskopie - dokumentace vzorku z pohledové a spodní strany.

Shrnutí:

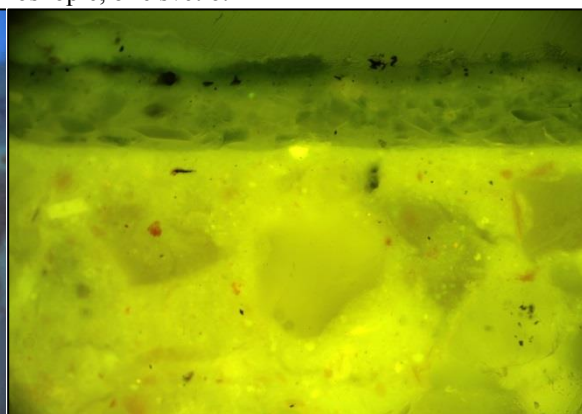
Sled barevných vrstev není zcela jednoznačný, popis stratigrafie je výsledkem vyhodnocení dvou úlomků vzorků. Vzorek obsahuje dvě nebo tři světlé (bílé až naředlé) vrstvy 1 až 3, dále světle béžovou vrstvu 4 a červenou vrstvu 5. Následuje pravděpodobně další červená vrstva 6 a fragmenty kovu (vrstva 9) na okrovém a bílém podkladu (vrstvy 7, 8). Pozlacovačskou techniku se nepodařilo přesně určit, jedná se o fragment metalu, případně vrstvu s práškovou bronzí.

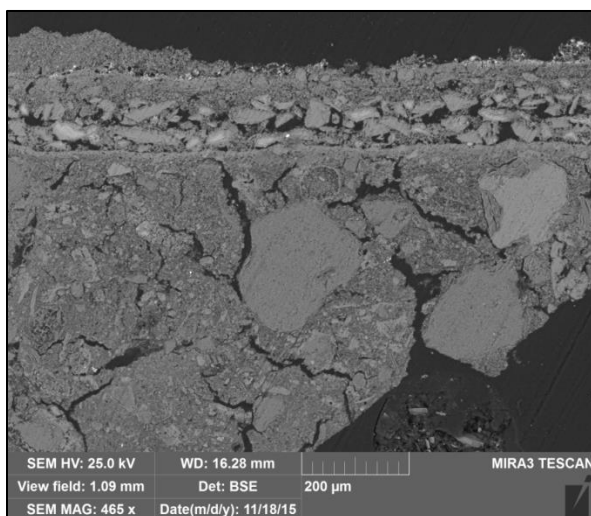
Obr. 49 Optická mikroskopie, bílé světlo.

Obr. 50 Optická mikroskopie, UV záření.

Obr. 51 Optická mikroskopie, modré světlo.

Obr. 52 Elektronová mikroskopie BSE.

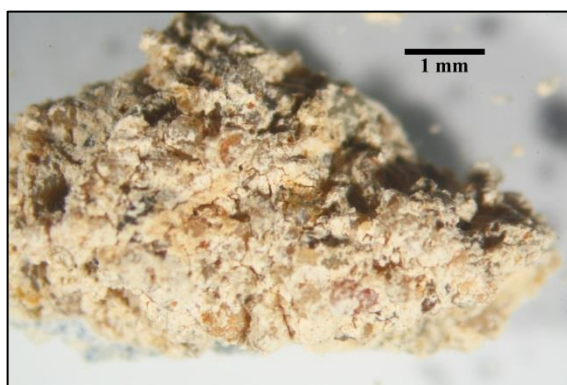

Obr. 53 Lokalizace místa odběru vzorku.

Tab. 7: Výsledky mikroskopického průzkumu, vzorek VP7 - 8007.

Číslo vrstvy	Popis vrstvy, optická mikroskopie	Elektronová mikroskopie s prvkovou analýzou (SEM/EDX)
5.	fragmenty světle béžové vrstvy, odpovídá vrstvě 11 vzorku 8004	<u>Ca</u> (Si, Mg, Al, Cu): uhličitán vápenatý, sloučeniny mědi jsou patrně kontaminací ze zelené vrstvy 4
4.	fragmenty zelené vrstvy	<u>Ca</u> , <u>Cu</u> (Fe, Si, Al, Cl): uhličitán vápenatý, zelený měďnatý pigment <u>Cu</u> , <u>Ca</u> (S, Fe, Si, Mg, Al), zelené částice na bázi sloučenin mědi s nižším a variabilním obsahem chloru, vrstva patrně obsahuje zem zelenou
3.	nesouvislá silná světlá vrstva s černými částicemi (uhlíkatá čerň), srovnatelná s vrstvou 8 vzorku 8004, vrstvou 4 vzorku 8006	<u>Ca</u> (Cu, S, Si): uhličitán vápenatý, sloučeniny mědi jsou patrně kontaminací ze zelené vrstvy 4
2.	béžová nebo narůžovělá nesouvislá vrstva, ojediněle červený pigment a zrna žluté až červené barevnosti, odpovídá patrně vrstvě 7 vzorku 8004	<u>Ca</u> (Si, Cu): uhličitán vápenatý, patrně červená hlinka
1.	tenká světle modrá vrstva, obsahuje smalt, místy jsou zrna odbarvená	<u>Ca</u> , <u>Si</u> (K, Al, Mg, Fe): uhličitán vápenatý, většinou odbarvená zrna smaltu <u>Si</u> (K, Fe, As, Co)
0.	povrchová část vrstvy s kamenivem, předpokládané omítky nebo hrubozrnného nátěru, světle béžový odstín, na povrchu velmi tenká bílá vrstva se světlejší luminescencí v UV záření – patrně vyloučený uhličitán vápenatý z vápna	matrix <u>Ca</u> (Si, Al, Mg, Fe): obsahuje částice bílého vzdušného vápna <u>Ca</u> (Si, Al) a drobná zrna o složení <u>Si</u> , Al (Mg, Fe, Ca, K) s lemem uhličitanu vápenatého <u>Ca</u> plnivo: křemenná převážně zaoblená zrna <u>Si</u> , méně silikátová zrna <u>Si</u> , Al, K (Na)

Obr. 54, 55 Stereomikroskopie - dokumentace vzorku z pohledové a spodní strany.

Shrnutí:

Vzorek obsahuje povrch předpokládané omítky (0) a barevné vrstvy (1-5).

Omítka (0) je plněna křemičitým pískem s převahou oblých křemenných zrn. Omítka obsahuje bílé vzdušné vápno. Nelze vyloučit mírně hydraulický charakter malty. Povrch omítky je pokryt tenkou vrstvou uhličitanu vápenatého, tzv. vápennou kůží. Lze předpokládat, že byla omítka před nanášením barevné vrstvy na povrchu zkarbonatovaná.

Na omítce je přítomna modrá malba (1) s uhličitánem vápenatým a smaltem. Zrna smaltu jsou pravděpodobně z velké části odbarvená. Následuje nesouvislá béžová vrstva 2 a světlá vrstva 3 – patrně podklady pod zelenou přemalbu (4). Předpokládaná přemalba (vrstva 4) je probarvená zeleným blíže nespecifikovaným měďnatým pigmentem a patrně zemí zelenou. Některé zelené částice kromě mědi obsahují malé množství chloru. Původ pigmentů na bázi sloučenin mědi nelze blíže určit. Na zelené přemalbě jsou přítomny fragmenty další světle béžové vrstvy 5.

ZÁVĚR

Průzkumu materiálového složení a stratigrafie barevných a omítkových vrstev byly podrobeny vzorky odebrané z nástěnných maleb nacházejících se v zámecké kapli sv. Františka Xaverského v Dolním Přímu. K průzkumu bylo odebráno 6 vzorků z různých částí kaple.

U vzorků 8002/VP1, 8004/VP4, 8007/VP7 byla analyzována povrchová vrstva předpokládané omítky, která je ve všech studovaných případech plněna křemičitým pískem. Pojivo obsahuje bílé vzdušné vápno, lze předpokládat mírně hydraulický charakter malty. Povrch omítky je pokryt tenkou vrstvou uhličitanu vápenatého, tzv. vápennou kůží. Lze předpokládat, že byly malba nebo podklady malby nanесeny na vyzrálou omítku, pravděpodobná technika malby je secco. Na základě komparace vzorků a jednotlivých vrstev není způsob nanесení malby zcela zřejmý pouze u vzorku 8004/VP4, v tomto případě nelze vyloučit, že byla první barevná vrstva nanесena do vlhké omítky.

Detailní popis složení a stratigrafie zaznamenaných vrstev jsou uvedeny u snímků nábrusů jednotlivých vzorků v části výsledků průzkumu. Přehled vzorků a studovaných nábrusů je uveden v závěru dokumentu v Příloze. Na základě průzkumu metodami optické mikroskopie a skenovací elektronové mikroskopie s prvkovou analýzou (SEM/EDX) byla odvozena přítomnost následujících pigmentů, případně plniv vyskytujících se ve vybraných vrstvách¹:

Bílá, průhledná: uhličitan vápenatý, křemenná zrna, zinková běloba (1834)

Žlutá: okr

Červená: červená hlinka, suřík

Modrá: smalt

Zelená: umělý malachit, nelze vyloučit přítomnost dalšího blíže nespecifikovaného měďnatého pigmentu, sloučeniny mědi s různým obsahem chloru – původ nelze blíže určit, zem zelená

Hnědá: umbra

Černá: čerň na bázi uhlíku

Pozlacovačské techniky: metal nebo prášková bronz (měď s příměsí zinku)

Technologická zpráva

Počet stran:	23
Autor:	Petra Lesniaková
Místo:	Katedra chemické technologie, Fakulta restaurování, Univerzita Pardubice Jiráskova 3, Litomyšl
Datum:	28. 12. 2015

¹ Zdroj literatury k identifikaci, případně orientačnímu časovému zařazení využití pigmentů: Šimůnková E., Bayerová T. Pigmenty. STOP. Praha 2014. ISBN 978-80-86657-17-2.

Obr. 56 Nástrovní malba v presbytáři, místa odběru vzorků VP1, VP2, VP5 (8002, 8003, 8005).

Obr. 57 Nástrovní malba v lodi, místo odběru vzorku VP6 (8006).

Obr. 58 Malba iluzivní oltářní architektury, místa odběru vzorků VP4 a VP7 (8004, 8007).

Obr. 59 Detail místa odběru vzorku VP1 (8002)

Obr. 60 Detail místa odběru vzorku VP2 (8003).

Obr. 61 Detail místa odběru vzorku VP4 (8004).

Obr. 62 Detail místa odběru vzorku VP5 (8005).

Obr. 63 Detail místa odběru vzorku VP6 (8006).

Obr. 64 Detail místa odběru vzorku VP7 (8007).

PŘÍLOHA – PŘEHLED VZORKŮ A VÝSLEDKŮ PRŮZKUMU STRATIGRAFIE POVRCHOVÝCH ÚPRAV

Vzorek	8002 / VP1	8003 / VP2	8004 / VP4	8005 / VP5	8006 / VP6	8007 / VP7
Optická mikroskopie bílé světlo						
Optická mikroskopie UV záření						
Elektronová mikroskopie SEM / BSE						
Detail míst odběru vzorků						
Stereo mikroskopie úločky						

HRADEC KRÁLOVÉ

MAGISTRÁT MĚSTA HRADEC KRÁLOVÉ, ČESKOSLOVENSKÉ ARMÁDY 408, 502 00 HRADEC KRÁLOVÉ

ODBOR PAMÁTKOVÉ PÉČE

VÁŠ DOPIS ZN.:

ZE DNE: 24.2.2016
NAŠE ZN.: MMHK/036491/2016/PP/MEJ
NAŠE Č.j.: MMHK/053976/2016 PP/MEJ
VYŘIZUJE: Radek Mejstřík
TEL.: 495 707 698
E-MAIL: radek.mejstrik@mmhk.cz

OBEC DOLNÍ PŘÍM, IČO 00268747

Dolní Přím č.p. 1
503 16 Dolní Přím

DATUM: 22.3.2016

ROZHODNUTÍ

Magistrát města Hradec Králové, odbor památkové péče, jako věcně a místně příslušný prvoinstanční orgán státní památkové péče podle § 29 odst. 2 zákona č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o státní památkové péči“), ve znění pozdějších předpisů, a ve znění § 17 Vyhlášky Ministerstva vnitra ČR č. 388/2002 Sb., o stanovení správních obvodů obcí s pověřeným obecním úřadem a správních obvodů obcí s rozšířenou působností, zahájil podle § 44 odst. 1 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, na základě písemné žádosti ze dne 24.2.2016 žadatele, kterým je:

OBEC DOLNÍ PŘÍM, IČO 00268747, Dolní Přím č.p. 1, 503 16 Dolní Přím,

o vydání závazného stanoviska § 14 odst. 1 zákona o státní památkové péči ve věci:

Restaurování maleb v kapli sv. Františka Xaverského v zámku Dolní Přím č. p. 1, st. parc. č. 2 v k.ú. Dolní Přím - nemovitá kulturní památka zámek, rejstříkové číslo 32716 / 6-599.

Budova zámku Dolní Přím č. p. 1 je nemovitá kulturní památka chráněná státem ve smyslu zákona o státní památkové péči, která je evidována v Ústředním seznamu kulturních památek ČR pod rejstříkovým číslem 32716 / 6-599. Dále se pomník nalézá v krajinné památkové zóně Areálu bojiště bitvy u Hradce Králové (dále jen KPZ), prohlášené Vyhláškou Ministerstva kultury ze dne 1. července 1996, č. 208/1996Sb., o prohlášení území vybraných částí krajinných celků za památkové zóny.

obec	Dolní Přím
část obce	Dolní Přím
katastrální území	Dolní Přím
parcelní číslo	st. p. 2 v katastrálním území Dolní Přím
ulice, náměstí, apod.	zámek
název nemovitosti	zámek
číslo popisné	č. p. 1
ÚSKP	32716 / 6-599

Po písemném vyjádření (Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště v Josefově, IČO 75032333, Okružní č.p. 418, Josefov, 551 02 Jaroměř 3) č.j. NPU-362/16503/2016 ze dne 8.3.2016, které bylo doručeno dne 10.3.2016 pod č.j. MMHK/045639/2016/PP/MEJ, vydává Magistrát města Hradec Králové, odbor památkové péče (dále jen "správní orgán"), v souladu se zněním § 68 zákona 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen "správní řád"), podle ustanovení § 14 odst. 3 zákona o státní památkové péči toto

ZÁVAZNÉ STANOVISKO:

Práce: Restaurování maleb v kapli sv. Františka Xaverského v zámku Dolní Přím č. p. 1, st. parc. č. 2 v k.ú. Dolní Přím - nemovitá kulturní památka zámek, rejstříkové číslo 32716 / 6-599, spočívá podle předložené žádosti, informací získaných od investora a dle předloženého restaurátorského návrhu „Návrh na restaurování, Restaurování nástropních maleb v kapli sv.

Františka Xaverského v zámku Dolní Přím“ (autor: Univerzita Pardubice, Fakulta restaurování, Jiráskova 3, 570 01 Litomyšl, kterou zastupuje MgA. Jan Vojtěchovský, z 19. 2. 2016) v následujícím:

Návrh restaurátorského postupu:

Řada restaurátorských prací by měla být provedena teprve po technologických zkouškách jednotlivých prostředků či koncentrací, proto je tento návrh orientační. Změny postupů budou provedeny pouze na základě zkoušek a schváleny orgánem památkové péče.

- kompletní odkryv ploch, kde předpokládáme přítomnost malby (zrcadlo v lodi, iluzivní oltář na druhou nejstarší vrstvu, iluzivní okno), mechanicky skalpely, čistícími štětci a houbami, případně s naměkčením (voda),
- strukturální konsolidace omítek v místech, kde vykazují nesoudržnost, anorganický zpevňovací prostředek na bázi esteru kyseliny křemičité nebo vápenných suspenzí,
- konsolidace barevné vrstvy, vápenné nanosuspenze nebo 2-4% akrylátová disperze,
- injektáž dutin a prasklin, injektážní prostředek na vápenné bázi,
- celoplošné čištění maleb, mechanicky skalpely, čistícími houbami a štětci, případně mokrou cestou (voda),
- vytmelení defektů omítek a barevné vrstvy, křemičitý písek, vápenná moučka, bílé vzdušné vápno
- retuš a případné rekonstrukce, opatření částí určených k zakrytí (nejstarší barevná vrstva) vápenným pačokem, retuš a rekonstrukce práškovými pigmenty pojenými 1-2% arabskou gumou, retuš a rekonstrukce zlacení pomocí slídových pigmentů pojených 2% arabskou gumou.

Ústředním bodem při zvažování koncepce restaurování je fakt, že malby v kapli jsou v současné době odkryty na různé vrstvy (v oltářní části). Došlo zde k masivním ztrátám druhé nejstarší vrstvy, která je ale zároveň v rámci interiéru stále nejkompexnější (pravá část oltáře, nástrovní malby, pravděpodobně iluzivní okno a výmalba na hlavicích pilastrů). Cílem je tedy nalézt variantu, která by byla esteticky uspokojující, zároveň koncepčně jasná a která by co nejméně poškodila první a druhou úpravu interiéru, tedy obě umělecky hodnotné barevné vrstvy. U všech variant, které jsou zmíněny v detailně rozpracovaném restaurátorském záměru, který je obsažen v průzkumu z roku 2015, nicméně figuruje restaurování nástrovních maleb uvnitř štukových zrcadel, které jsou s největší pravděpodobností součástí druhé nejstarší vrstvy výzdoby. Vzhledem ke skutečnosti, že první ze dvou výjevů je odkryt kompletně a druhý takřka z jedné třetiny, navrhujeme úplné doodkrytí a následnou prezentaci obou maleb. Vzhledem k jejich poměrně dobrému dochování a vzhledem ke skutečnosti, že zobrazují realisticky pojaté výjevy ze života světce, jemuž je kaple zasvěcena, zdá se nejpříjemnější koncepcí komplexní restaurování maleb a jejich uvedení do stavu dobré čitelnosti a funkčnosti jejich vnitřního prostoru. Tato koncepce tedy počítá s úplným odkryvem maleb, jejich čištěním, hloubkovou, strukturální i povrchovou konsolidací, tmelením, retuši či případnými rekonstrukcemi ve více poškozených částech (například v šatu sv. Františka na výjevu v presbytáři). Rekonstruovány by měly být i dekorativní prvky iluzivního rámu výjevu, jež jsou pravděpodobně provedeny v technice mordantového zlacení.

Podle § 14 odst. 3 zákona o státní památkové péči správní orgán věc posoudil takto:

Restaurování maleb v kapli sv. Františka Xaverského v zámku Dolní Přím č. p. 1, st. parc. č. 2 v k.ú. Dolní Přím - nemovitá kulturní památka zámek, rejstříkové číslo 32716 / 6-599 je **přípustné při splnění následujících podmínek:**

1. Restaurátorské práce bude provádět pouze fyzická osoba s restaurátorskou licencí Ministerstva kultury ČR – viz. třídník specializací restaurátorských prací, který je přílohou č. 1 výše uvedeného zákona o státní památkové péči – restaurování nástěnných maleb. Dále může provést restaurátorské průzkumy a restaurování osoba oprávněná k restaurování dle ust. § 14 b zákona o státní památkové péči.

2. Zahájení restaurátorských prací bude minimálně s týdenním předstihem oznámeno výkonnému orgánu státní památkové péče (Magistrátu města Hradec Králové, odboru památkové péče) a Národnímu památkovému ústavu, územnímu odbornému pracovišti v Josefově. V průběhu realizace budou investorem svolávány kontrolní dny za účasti zástupců státní památkové péče a to následovně:
  - a. Počáteční kontrolní den bude svolán před započítáním samotných restaurátorských prací.
3. Jedno pare závěrečné restaurátorské zprávy včetně digitální verze na nosiči CD nebo DVD bude předáno výkonnému orgánu státní památkové péče (Magistrátu města Hradec Králové, odboru památkové péče) nejpozději třicet dní od ukončení restaurátorských prací. Součástí závěrečné restaurátorské zprávy bude i podrobná grafická dokumentace stavu originálu (zákres a rozdělení případných mladších a starších doplňků, lokalizování výrazných a nadměrných mechanických poškození, trhlin, zákres případných novodobých oprav a doplňků, lokalizace nadměrných retuší a lokálních rekonstrukcí). Příložená fotodokumentace bude zhotovena na fotografický papír, jednotlivé fotografie budou o rozměrech alespoň 10 x 15 cm.

O D Ů V O D N Ě N Í

Magistrát města Hradec Králové, odbor památkové péče jako věcně a místně příslušný prvoinstanční orgán státní památkové péče obdržel dne 24.2.2016 písemnou žádost o vydání závazného stanoviska orgánu státní památkové péče podle § 14 odst. 1 zákona o státní památkové péči žadatele, kterým je:

OBEC DOLNÍ PŘÍM, IČO 00268747, Dolní Přím č.p. 1, 503 16 Dolní Přím,

o vydání závazného stanoviska § 14 odst. 1 zákona o státní památkové péči ve věci:

Restaurování maleb v kapli sv. Františka Xaverského v zámku Dolní Přím č. p. 1, st. parc. č. 2 v k.ú. Dolní Přím - nemovitá kulturní památka zámek, rejstříkové číslo 32716 / 6-599.

Tímto dnem bylo v souladu s § 44 odst. 1 správního řádu zahájeno řízení o podané žádosti vedené pod spis. zn. MMHK/036491/2016/PP/MEJ. V souladu s ustanovením § 38 odst. 1 zákona správního řádu bylo účastníkům řízení umožněno nahlédnout do spisového materiálu a uplatnit své připomínky a náměty k uvedenému předmětu řízení.

Budova zámku Dolní Přím č. p. 1 je nemovitá kulturní památka chráněná státem ve smyslu zákona o státní památkové péči, která je evidována v Ústředním seznamu kulturních památek ČR pod rejstříkovým číslem 32716 / 6-599. Dále se pomník nalézá v krajinné památkové zóně Areálu bojiště bitvy u Hradce Králové (dále jen KPZ), prohlášené Vyhláškou Ministerstva kultury ze dne 1. července 1996, č. 208/1996Sb., o prohlášení území vybraných částí krajinných celků za památkové zóny. Proto, v souladu s § 14 odst. 1 zákona o státní památkové péči, zamýšlí-li vlastník kulturní památky provést údržbu, opravu, rekonstrukci, restaurování nebo jinou úpravu kulturní památky nebo jejího prostředí (dále jen "obnova"), je povinen si předem vyžádat závazné stanovisko obecního úřadu obce s rozšířenou působností.

Žadatel OBEC DOLNÍ PŘÍM, IČO 00268747, Dolní Přím č.p. 1, 503 16 Dolní Přím je podle výpisu z katastru nemovitostí (list vlastnictví č. 10001, katastrální území Dolní Přím) vlastníkem parcely parcelní číslo st. p. 2 v katastrálním území Dolní Přím a budovy zámku Dolní Přím č. p. 1, Dolní Přím postavené na parcele parcelní číslo st. p. 2 v katastrálním území Dolní Přím.

Vzhledem ke skutečnosti, že Magistrátu města Hradec Králové, odboru památkové péče, jsou známy všechny podstatné skutečnosti a žádost poskytuje dostatečný podklad pro posouzení, bylo upuštěno od ústního jednání spojeného s místním šetřením.

Barokní kaple tvoří součást zámeckého objektu vystavěného v roce 1677. Kaple menších rozměrů architektonicky člení pilastry s patkami a hlavicemi. Presbytář s klenbou doplňují oválná zrcadla a niky, které se nacházejí také v zadní části sakrálního objektu. Jednoduše architektonicky pojatý prostor tvoří doklad stavitelství druhé poloviny 17. století. Na stěnách se nacházejí v rozsáhlejších plochách odkryté starší povrchové nefigurální malby. V půdorysu má loď kaple půdorys čtvercový a presbytář půdorys obdélníkový, oba prostory však mají zkosené kouty, takže vytvářejí nerovnostranné osmiúhelníky. Hlavní vstup do kaple je z východní strany. Vstup byl ve 20. století vybourán tak že

dochovala pouze jeho vrchní část, následně byl vstup obnoven při opravách v 90. letech 20. století. Vchod do presbytáře je možný též ze severu přes přilehlou sakristii. Kaple je dělena dvěma poli klášterních kleneb, v lodi a v presbytáři. Na stropu lodi a presbytáře se nachází dvě nástropní zrcadla, která jsou ohraničena štukovým rámem. V těchto polích spatřujeme nástěnné malby, které jsou věnovány patronovi kaple, svatému Františku Xaverskému. V presbytáři je dnes malba odkryta zcela, zatímco v lodi pouze částečně. Dále je patrná i malba iluzivního oltáře, která je provedena na západní stěně presbytáře. V roce 1996 a 1997 byl v kapli proveden restaurátorský průzkum v plochách stěn i kleneb. Na základě vyhodnocení nejnovějšího průzkumu je nutno kriticky korigovat výsledky prací z let 1996 a 1997. Nové poznatky zpřesňují v mnoha otázkách kladnou jasné odpovědi na doposud neznámé detaily. Práce provedené ve výše uvedených letech byly bohužel z hlediska dochování historicky cenných barevných vrstev silně negativní.

Současný technický stav kaple je v relativně uspokojivém stavu. Omítky jsou zajištěné, na první pohled nedochází k nadměrné destrukci omítek a starších historických malovaných vrstev. Při bližším zkoumání jsou však patrné trhliny, které mohou být následkem probíhajících statických poruch. Zejména po stránce estetické je negativní přístup současné prezentované formy. Výsledky prací z let 1996 a 1997 je nutno označit v současném stupni poznání aktuálního stavu díla a jeho vývoje za chybný, došlo k nenávratnému poškození historicky a výtvarně cenných barevných vrstev v rámci odkryvných a zajišťovacích prací. V současné době jsou na omítkách provedeny destruktivní stratigrafické sondy a plošnější sondy z 90. let minulého století. Místy se omítkové vrstvy rozvolňují, na poklep jsou patrná dutá místa. Na malbách jsou patrné praskliny větších či menších rozsahů. Malby a omítky jsou pokryty výraznou vrstvou atmosférických nečistot. Výrazné vrypy a další mechanická poškození malby znehodnocují. Barevné vrstvy se místy sprašují či jinak oddělují od podložky. Na malbách se vyskytují hojné tmely a další doplňky, které jsou dnes již zcela nevhodné a dožilé. V nástropních malbách jsou praskliny v řádu až několika milimetrů, oddělování barevných vrstev je ve velkých šupinách a krakelech. Celkově je stav prezentovaných či odhalených nástěnných maleb závažný, lokálně havarijní.

V souladu s ustanovením § 14 odst. 6 zákona o státní památkové péči byla doručena žádost postoupena dne 1.3.2016 pod č.j. MMHK/039648/2016 k vydání písemného vyjádření Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště v Josefově, IČO 75032333, Okružní č.p. 418, Josefov, 551 02 Jaroměř 3 (dále jen „NPÚ“), které je nezbytným podkladem pro vydání závazného stanoviska. Žádost o písemné vyjádření č.j. MMHK/039648/2016 ze dne 1.3.2016 byla doručena NPÚ prostřednictvím datové schránky dne 1.3.2016. Toto písemné vyjádření bylo vydáno dne 8.3.2016 pod č.j. NPU-362/16503/2016 a správnímu orgánu bylo doručeno dne 10.3.2016 pod č.j. MMHK/045639/2016/PP/MEJ (dále jen „písemné vyjádření NPÚ“). Písemné vyjádření NPÚ obsahuje následující doporučení, při jejichž respektování by nemělo dojít k narušení zájmů státní památkové péče:

„Závěrečné konstatování: Z hlediska zájmů státní památkové péče Národní památkový ústav, ú. o. p. v Josefově dospěl k závěru, že práce uvedené v předložené žádosti lze připravovat a provést při zohlednění následujících podmínek:

1. Zahájení restaurátorských prací bude minimálně s týdenním předstihem oznámeno NPÚ, který bude zván rovněž na kontrolní dny svolávané v průběhu obnovy. Počáteční kontrolní den bude proveden před samotným zahájením restaurátorských prací.

2. Bude vypracována závěrečná restaurátorská zpráva. Jedno pare závěrečné restaurátorské zprávy, včetně digitální verze na nosiči CD nebo DVD, bude předáno NPÚ, ú. o. p. v Josefově k archivaci nejpozději třicet dní od ukončení restaurátorských prací. Součástí závěrečné restaurátorské zprávy bude i podrobná grafická dokumentace stavu originálu (zákres do pohledových fotografií: závažné statické trhliny stažené statickým zajištěním, sondy z let 1996, 1997, 2015, nedochované partie historických omítek, nedochované partie s nástěnnými malbami, výrazné hloubkově injektované dutiny, výrazné trhliny, partie rekonstrukcí nástěnných maleb, partie rozsáhlých retuší, rozdělení případných mladších a starších restaurátorských doplňků a retuší, zákres nadměrné povrchové ztráty originálních i historických barevných vrstev). Příložená fotodokumentace bude zhotovena na fotografický papír, jednotlivé fotografie budou o rozměrech alespoň 10 x 15 cm.

Odůvodnění: Nástěnné malby představují z památkového hlediska významný doklad umělecké a uměleckořemeslné práce prohlášené za kulturní památku; proto je při její obnově nutné postupovat dle platné legislativy. Dnešní neuspokojivý stav díla (kulturní památky) je nutno považovat za výsledek negativních vlivů okolního prostředí a dlouhodobé absence odborného konzervačního zásahu. Národní památkový ústav, ú. o. p. v Josefově po posouzení prací uvedených v předložené žádosti dospěl k závěru, že jsou v souladu se zájmy státní památkové péče a že po jejich provedení budou zachovány dotčené kulturně historické hodnoty.

k podmínce č. 1 – Odborný dohled a vykonávaný dozor má oporu v zákoně č. 20/1987 Sb. o státní památkové péči, zejména v § 29 a 32, kde je stanoven odborný dohled odborné organizace státní památkové péče a vykonávaný dozor orgánu státní památkové péče. Zároveň plyne z povahy věci, že případné dílčí usměrnění – upřesnění, může být uplatněno pouze v přítomnosti dotčených stran. Kontrolní dny a konzultace lze považovat za jeden ze základních mechanismů účinného dohledu všech složek státní památkové péče ve smyslu platné legislativy. Požadavek na odevzdání závěrečné restaurátorské zprávy odborné organizaci státní památkové péče má oporu v §14 odst. 9 výše uvedeného zákona a vychází z ust. §10 odst. 3 písm. c) Vyhlášky č. 66/1988 Sb., kterou se provádí zákon České národní rady č. 20/1987 Sb. o státní památkové péči. Dokumentační povinnost rovněž plyne ze zákona o státní památkové péči č. 20/1987 Sb., zejména z § 10 Vyhlášky 66/1988 Sb., žádoucí je zcela průkazná dokumentace, kupříkladu dle Metodického listu NPÚ – Struktura a náležitosti restaurátorských zpráv č. 4/2006. Restaurátorská zpráva je totiž svou povahou historickým pramenem k památce (dílu) před restaurátorským zákrokem a sumarizuje provedené práce včetně záznamu použitých technologií.

Upozornění: **Upozorňujeme, že dle ust. § 14, odst. 8 zákona č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, v platném znění, může veškeré restaurátorské práce provádět výhradně fyzická osoba s příslušným povolením Ministerstva kultury, tedy pro restaurování nástěnných maleb.**

Dále upozorňujeme, že je nezbytné, aby prováděné technologické postupy a použité materiály respektovaly originál v dochovaném a doloženém uměleckořemeslném zpracování, a aby byla respektována a zachována technická a materiálová struktura, stejně jako výtvarná a uměleckořemeslná podoba restaurované kulturní památky, což vyplývá i z vyhlášky č. 66/1988 Sb., kterou se provádí zákon č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, v platném znění. Doporučujeme, aby závěrečná restaurátorská zpráva byla vypracována podle Metodického listu NPÚ Struktura a náležitosti restaurátorských zpráv č. 4/2006, č. j. NPÚ 302/6662/2006. Součástí zprávy bude kvalitní fotodokumentace, zhotovená na fotografický papír, vítáme i digitální verzi dokumentace, není však podmínkou. Je žádoucí, aby v závazném stanovisku byl uveden termín odevzdání závěrečné restaurátorské zprávy, nejdéle do jednoho měsíce po ukončení restaurátorských prací.“

V souladu s ustanovením § 36 odst. 3 správního řádu správní orgán umožnil účastníku řízení oznámením čj. MMHK/046680/2016 ze dne 10.3.2016, aby se před vydáním rozhodnutí vyjádřil k jeho podkladům rozhodnutí do 5 dnů od doručení tohoto oznámení. Účastník řízení svého práva vyjádřit se k podkladům rozhodnutí ve stanoveném termínu nevyužil.

K záměru restaurování bylo vydáno závazné stanovisko čj. MMHK/132875/2015 PP/MEJ ze dne 27.7.2015 a nyní předložený návrh restaurátorského postupu na tento záměr navazuje.

Vzhledem ke skutečnosti, že žadatel nevznesl žádné připomínky a správní orgán se plně ztotožňuje s vyjádřením odborné organizace státní památkové péče, byly navrhované podmínky písemného vyjádření NPU převzaty do výrokové části tohoto rozhodnutí. Tyto podmínky vychází ze zákonných norem a z důvodu zachování a poznání kulturně historických hodnot předmětné kulturní památky. Správní orgán do výrokové části doplnil oproti písemnému vyjádření podmínku č. 1, která vyplývá z ustanovení § 14 odst. 8 zákona o státní památkové péči. Dále správní orgán upravil podmínku č. 3 s tím, že závěrečná zpráva bude předána správnímu orgánu, který ji poté předá Národnímu památkovému ústavu v Josefově.

Restaurování maleb v kapli sv. Františka Xaverského v zámku Dolní Přím č. p. 1 na základě výše uvedeného odůvodnění není v rozporu se zájmy státní památkové péče, pokud budou splněny podmínky stanovené v tomto rozhodnutí. Proto bylo rozhodnuto v této věci tak, jak je ve výroku rozhodnutí uvedeno.

Veškeré změny a další doplňky oproti předloženému záměru je nutno předem odsouhlasit s orgány státní památkové péče ve smyslu zákona o státní památkové péči.

Správní orgán památkové péče po posouzení všech podkladů a zjištění ve výše uvedené věci došel k závěru, který je obsažen ve výroku tohoto rozhodnutí. Při posuzování se řídil platnými právními předpisy a nařízeními (zákon č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, ve znění pozdějších předpisů; Vyhláška č. 66/1988 Sb. ve znění pozdějších předpisů, kterou se provádí zákon č. 20/1987 Sb.; Vyhláška Ministerstva kultury ze dne 1. července 1996, č. 208/1996Sb., zákon č. 500/2004 Sb., správní řád) jakož i Listinou základních práv a svobod (čl. 35, odst. 3: „Při výkonu svých práv nikdo nesmí ohrožovat ani poškozovat životní prostředí, přírodní zdroje, druhové bohatství přírody a kulturní památky nad míru stanovenou zákonem“), která je součástí Ústavy České republiky.

POUČENÍ O ODVOLÁNÍ

Proti tomuto rozhodnutí může účastník řízení podle ustanovení § 81 odst. 1, § 83 a § 86 odst. 1 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, podat odvolání do 15-ti dnů ode dne jeho oznámení ke Krajskému úřadu Královéhradeckého kraje - odboru reg. rozvoje, grantů a dotací, odd. kultury a památkové péče prostřednictvím podání u odboru památkové péče Magistrátu města Hradec Králové. Odvolání má odkladný účinek.

Podle ustanovení § 82 odst. 1 správního řádu se lze odvolat proti výrokové části rozhodnutí či jednotlivým výrokům. Odvolání proti odůvodnění rozhodnutí je nepřipustné.

Podle ustanovení § 82 odst. 2 správního řádu musí z odvolání být patrné, kdo je činí, a které věci se týká. Odvolání se podává s potřebným počtem stejnopisů tak, aby jeden stejnopis zůstal správnímu orgánu a aby každý účastník řízení dostal jeden stejnopis.

otisk úředního razítka

Radek Mejstřík

oprávněná úřední osoba, referent odboru památkové péče

Obdrží:

Účastníci podle § 27 odst. 1 správního řádu
OBEC DOLNÍ PRÍM, IDDS: njha38f

Na vědomí

Národní památkový ústav, IČO 75032333, územní odborné pracoviště v Josefově, IDDS: 2cy8h6t

Věc: Kontrolní den - Restaurování maleb v kapli sv. Františka Xaverského v zámku Dolní Přím č. p. 1, st. parc. č. 2 v k.ú. Dolní Přím - nemovitá kulturní památka zámek, rejstříkové číslo 32716/6-599.

Datum 5.4.2016 v 11:00.

Přítomni:

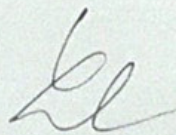
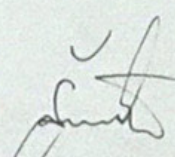
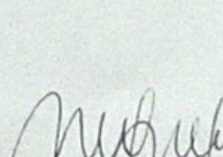
NTÚ JOSEFOV - T. ŠLÉZOVÁ
MMHK, DPP - MEJSTŘÍK 495 2076 98
OŘEC Dolní Přím - ŠŤASTNÁ 603 154 085
RESTAURÁTORI - WICHTERLOVÁ 603 530 234
BERANOVÁ
LHOŤÁK

Zápis:

BYL VYKONÁN VSTUPNÍ KONTROLNÍ DEN NA AKCI RESTAUROVÁNÍ NÁST. MALEB. V SOUČASNOSTI JSOU RESTAUROVÁNA POUZE 2 POLE KLENBY.

ZAPOČATO BYLO S ČIŠTĚNÍM A ODKRYVEM MALÍŘSKÉ VRSTVY 2. MALÍŘSKÉ ETAPY, SPOLU S PREKONSOLIDACÍ, UPEVNĚNÍM A FIXACÍ OMÍTEK I MALÍŘS. VRSTVY. V DALŠÍCH KROČÍCH BUDE POKRACOVÁNO V ČIŠTĚNÍ, UPEVNĚNÍ A INJEKTAŽI DUTIN A PRASKLIN.

PŘÍŠTÍ KONTROLNÍ DEN BUDE USKUTEČNĚN PO CELKOVÉM (VĚŠTANOVÉM) ODKRYVU A OČIŠTĚNÍ MALEB. NA TOMTO KONTR. DNI BUDE RESTAURÁTOREM PŘEDSTAVEN ZPŮSOB ELIMINACE BIOLOGICKÉHO NAPADENÍ MALEB, KTERÉ BYLO IDENTIFIKOVÁNO NA POLI KLENBY LOŽE.

  A. Beranová
  Šťastná

ZÁPIS Z KONTROLNÍHO DNE

VEĚC: RESTAUROVÁNÍ NÁSTROPNÍCH MALEB KAPLE ZÁMKU V
DOVNÍM PŘÍHMU

DNE 31. 5. 2016

PŘÍTOMNI:

NPÚ JOSEFOV - T. ŠLÉZOVÁ

MMHK, OPP - MEJSTRÍK

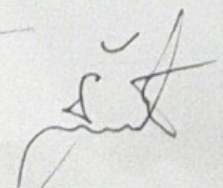
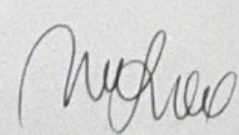
OPRACOVÁNÍ PRÁK - ŠTAVČEK

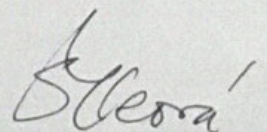
FAKULTA RESTAUROVÁNÍ - MUDROUŠ WICHTERCOVÁ

ZÁPIS:

PROBĚHL KONTROLNÍ DEN NA PŘEDMĚTNÉ AKCI.
BYLO KONSTATOVÁNO, ŽE PRÁCE PROBÍHÁJÍ RÁDNĚ, V DOBRÉ
KVALITĚ A PODLE PODMÍNEK ZÁVAZNEHO STANOVISKA.

SOUCASNÝ POSTUP PRACÍ - JE TĚMĚŘ DOKONČENO ČISTĚNÍ
A ODKRYV, NA POLI V PRESBYTERIU JIŽ PROBÍHÁ INJEK-
TÁŽ, TMELENÍ A ZKOUSKY RETUSÍ.

Zápis z kontrolního dne

Věc: RESTAUROVÁNÍ NÁSTROPNÍCH MALEB KAPLE ZÁMKU V DOLNÍM PRÁMĚ

místo: DETTO

datum: 9. 11. 2016

přítomní:

NPÚ JOSEFOV - T. ŠLEZOVÁ
MMHK, OPP - MEJSTRÝK
OPR. DOK. - ŠUBA
Restaurátoři - IMANO WICHTERLOVÁ
Anežka BERANOVÁ
ROMANA RAOTAROVÁ
JAN LHOŤÁK

Zápis:

DNEŠNÍHO DNE BYLY SHLEDNUTY 2 NÁSTROPNÍ MEDAILONY VE STAVU ROZPRACOVANOSTI RESTAUROVÁNÍ.

OD POSLEDNÍHO KONTROLNÍHO DNE REALIZACE POKROČILA VÝJEV V LODI BYL DEFINITIVNĚ ODKRYT - OČIŠŤEN OD DRUHOTNÍCH VRSTEV. DÁLE BYLO DOKONČENO UPEVŇOVÁNÍ, INJEKTÁŽ, TMELENÍ A BYLY ZAPOČATY RETUŠE.

PRO ZÁSTUPCE PAM. PÉČE BYLY NA MALBÁCH I OZDOBŇNÝCH MALOVANÝCH RÁMECH REALIZOVÁNY ZKOUŠKY PODOBY RETUŠI, KTERÉ BYLY SCHVÁLENY K PROVEDENÍ.

U OZDOBŇNÉHO RÁMU, KDE BYL ORNAMENT PROVEDEN FÓRMOU ZLATÉ VÍHALBY, BYL PŘEDVEDEN VZOREK RETUŠE S PŘÍDAVKEM ZLATÉHO PRÁŠKU (PERGLANZ). BYLO DOHODNUTO, ŽE ZLATENÍ ORNAMENT BUDE RETUŠOVÁN KLASICKOU BAREVNOU RETUŠÍ (BEZ PŘÍDAVKU ZLATÉHO PIGMENTU), NEBOŽ EFEKT VYUŽITÍ ZLATÉHO PRÁŠKU V RETUŠI JE Z DÁLKOVÉHO POHLEDU TĚMĚŘ NEZNATELNÝ.

DALŠÍ KONTROLNÍ DEN BUDE PROVEDEN PO LOKÁLNÍ SCEW-
JÍCI RETUŠI, KDY BUDOU JEŠTĚ ŘEŠENY FINÁLNÍ KOREK-
TURY PROBLEMATICKÝCH PARTIÍ. DNE 6. 12. 2016
V 9:30 HODIN

[Handwritten signatures]

Zápis z kontrolního dne

věc: RESTAUROVÁNÍ NÁSTROPNÍCH MALEB ZÁMEČKÉ KAPLE ZÁMKU DOLNÍ PŘÍM

místo: JETTO

datum: 6. 12. 2016

přítomní:

NPÚ ÚOP JOSEFOV - T. ŠLÉZOVÁ

MMHK, OPP MEJSTŘÍK

ŽANETA PRTE - OBEC DOLNÍ PŘÍM

JAN LHOŤÁK - STUDENT FR UPA

WICHTERLOVÁ ZUZANA - RESTAURÁTOR FR

ROJŠTOVÁ ROMANA - STUDENT FR

BERANOVÁ ANEŽKA - STUDENT FR

Zápis:

DNEŠNÍHO DNE BYL VSKUTEČNĚN KONTROLNÍ DEN. RESTAUROVÁNÍ
OBOU POLÍ KLENBY JE VE STAVU FINÁLNÍHO RETUŠOVÁNÍ.
POLE V LODI KAPLE JE VE FÁZI TĚMĚŘ PŘED DOKONČENÍM.
PROBĚHLA KOREKCE SPORNÝCH MÍST, KDE MÁ BÝT UPAT-
NĚNA RETUŠ MEZI RESTAURÁTORY A ZÁSTUPKYNÍ NPÚ.

[Handwritten signatures]

Datum	Denní záznamy stavby
	ZÁPIS Z KONTROLNÍHO DNE
	RESTAUROVÁNÍ NÁSTĚNNÝCH A NĀSTROPNÍCH MALEB KAPLE
	ZÁMKU DOCMÍ PRĀM
DNE =	19. 5. ~~2014~~ 2017
PRĀTOMNI:	NPÚ ŀOP JOSEFOV - T. ŠLĚZOVĀ
	OBEC DOLNĀ PRĀM - L. TICHĀ - <i>Diela</i>
	MMAK, OPP - MEJSTRĀK
	FR ŀPA - R. VAŘĀJKOVĀ
	FR ŀPA - WICKLENOVĀ <i>(Nufny)</i>
ZĀPIS:	
	DNEŠNĀHO DNE BYLY PROVEDĀNY RESTAUROVANĀ MALEBY.
	NĀSTROPNĀ MALEBA V PRESBYTERĀ JE ZRESTAUROVĀNĀ.
	RESTAURĀTORĀ DO 1 MĀSĀCE ODEVZDĀJĀ RESTAURĀTORSKOU ZPRĀVU V 1 VYHOTOVĀNĀ NPÚ A 1 VYHOTOVĀNĀ VLASTNĀKOVĀ.
	NA NĀSTĚNNÝCH MALEBĀCH ILUZEVNĀHO ŀTĀŘĚ BYLO PROVEDĀNO SĀROVĀNĀ A KONSOLIDACE ŀMĀTEK A MALĀRSKĚ VRSTVY, DĀLE ZĀJISTĚNĀ TRHLIN A TMELENĀ DEFĀKTŀ.
	V SOUĀASNOSTĀ JE TMELENĀ TĚMĚŘ DOKONĀENĀ, ZĀROVNĚ JE VZĀVENĀ LETOŠNĀ ETĀPA PRĀCI.
	DĀLSĀ KONTROLNĀ DEN BUDE PO ZĀHĀJĀNĀ ETĀPY PRĀCI 2018, PRĀCĚMĚ BUDOU PŘEDSTĀVENĀ ZKŀUŠKY BĀREVNÝCH 'RETUŠĀ A ZKŀUŠKY POJEDNĀNĀ VNĀTRNĀ PLOCHY ŀTĀŘĚ.
	<i>Diela</i>
	<i>Nufny</i>
	<i>Vářejková</i>